Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

ЗВЯЗДА

11 чэрвеня 1991 г.
АЎТОРАК

Газета выдаецца са жніўня 1917 года

Орган Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Беларускай ССР

№ 112 (21640)

Цана 10 кап.

АПОШНЯЯ ІНФАРМАЦЫЯ АД 18 ДА 18 СУТАК

ЦІ ЛЁГКА БЫЦЬ ПЕНСІЯНЕРАМ?

МАГІЛЕЎ. (А. Санчук). Ва ўмовах росту цэн, інфляцыі і іншых спадарожнікаў эканамічнага крызісу цяжар гадоў, які нясуць на сваіх плячах пажылыя людзі, намнога павялічваецца. Хоць крыху зменшыць яго імкнецца Магілёўскі гарвыканком.

У адпаведнасці з яго рашэннем з 15 мая пенсіянеры атрымалі права на бясплатны праезд ва ўсіх відах гарадскога транспарту, за выключэннем таксі. У першую чаргу пенсіянерам выдзяляюць зямельныя ўчасткі для вырошчвання гародніны. Ва ўсіх раёнах горада для іх арганізуецца гандаль таварамі па сацыяльна нізкіх цэнах.

ГАРТАЮЧЫ СТАРОНКІ ГІСТОРЫІ

Інстытут гісторыка-палітычных даследаванняў КПБ свой 70-гадовы юбілей адзначыў пашыраным пасяджэннем вучонага савета. Яго дырэктар Р. Платонаў, які выступіў з дакладам, адзначыў, што на працягу гэтых гадоў уся навуковая дзейнасць калектыву была цесна звязана з палітыкай Кампартыі Беларусі, яе арганізатарскай і прапагандысцкай работай у масах. Здараліся і перамогі, і паражэнні.

Калектыў Інстытута не змог пазбегнуць скажонай трактоўкі рада падзей і фактаў ранейшай гісторыі, ідэалізацыі рэчаіснасці, адыходу ад вострых праблем, якія хвалявалі і хвалююць грамадскасць рэспублікі. Але несумненнай заслугай інстытута стала рэабілітацыя імён многіх рэпрэсіраваных камуністаў.

На пашыраным пасяджэнні вучонага савета інстытута выступіў член Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі А. Малафееў. (БЕЛТА).

ШКОЛА ДЛЯ ДАРОСЛЫХ

По рашэнню ўрада рэспублікі створана акадэмія кіравання—тут будуць вучыць вучоных.

Абітурыентамі новай, гаспадарча-разліковай навуковай установы могуць стаць толькі людзі з вышэйшай адукацыяй — кіраўнікі ўсіх узроўняў і рангаў, спецыялісты з розных галін, прадпрымальнікі, «новаспечаныя» бізнесмены і нават прыватныя асобы, якія пажадалі асвоіць азы беспройгрышнага гаспадарання ва ўмовах рынку. Дысцыпліны: менеджмент, маркетынг, міжнародны маркетынг, прадпрымальніцтва, права, валютна-фінансавыя аперацыі, інфарматыка, замежныя мовы. У Акадэміі прадугледжаны стацыянар і завочнае аддзяленне, аспірантура, стажыроўкі за мяжой.

АХВЯРЫ АГНЮ

МІНСК. (Л. Прыступчык). За мінулыя два дні ў рэспубліцы адбылося 45 пажараў. Страты ад агню — 49 тысяч рублёў. Знішчаны і пашкоджаны 31 аб'ект. У агні загінулі трое.

У многіх выпадках прычынай загаранняў стала п'янства, бяспечнасць з агнём, а то і проста хуліганскія выхадкі. Так, у Калінкавічах грамадзянін Іван Свірыдаў, які быў у нецвярозым стане, учыніў скандал. А калі выклікалі міліцыю, ён абліў бензінам маёмасць і падпаліў. У агні загінуў капітан міліцыі Пётр Піліпец, які ўзначальваў аператыўную групу, і сам віноўнік пажару. Яшчэ чацвёра атрымалі апёкі. Адзін з іх —работнік міліцыі Міхаіл Бойка.

КАБ АМАЛАДЗІЦЬ ВЁСКУ

АКЦЯБРСКІ РАЁН. (Г. Лоўгач). Сёння ў калгасах і саўгасах раёна працуе 620 механізатараў, 948 жывёлаводаў і 471 спецыяліст. І толькі пятая частка іх — гэта людзі ва ўзросце да трыццаці гадоў. Вёска старэе. І калі не амаладзіць яе, — то хто ж будзе нас карміць?

Адносна гэтага і ішла размова ў мясцовым СПТВ-181. А ўдзельнікі гэтай сустрэчы з навучэнцамі — кіраўнікі гаспадарак, работнікі райкома партыі, райвыканкома, РАПА. Вызначаны меры па паляпшэнню сацыяльна-бытавых умоў вяскоўцаў, канкрэтнай дапамозе моладзі.

КАНФЕРЭНЦЫЯ ПРЫНЯЛА РАШЭННЕ

НАВАГРУДАК. На буйнейшым у горадзе прадпрыемстве — металавытворчым аб'яднанні — адбыліся нечарговыя перавыбары прафсаюзнага камітэта. На гэтым настаялі ўдзельнікі канферэнцыі працоўнага калектыву.

У віну старому саставу прафкома ставілася яго адарванасць ад праблем рабочых, яго поўная залежнасць ад адміністрацыі, захопленасць гэтай арганізацыі неўласцівымі ёй функцыямі і многае іншае.

У саставе прафкома — 17 членаў, 13 з іх выбраны ўпершыню па рэкамендацыях цэхавых сходаў.

Адначасова канферэнцыя выказалася за вывад з тэрыторыі прадпрыемства партыйнага і камсамольскага камітэтаў. На думку завадчан, гэта павінна паставіць у аднолькавыя ўмовы новыя палітычныя партыі. Ці палепшыцца толькі ў сувязі з гэтым эканамічнае становішча прадпрыемства?

ГАЗЕТА ВЫСТУПІЛА. ШТО ЗРОБЛЕНА!

МАГАЗІН БУДЗЕ АДКРЫТЫ

26 сакавіка ў «Звяздзе» пад рубрыкай «Ваша пісьмо атрымалі» быў змешчаны адказ намесніка старшыні Гомельскага аблспажыўсаюза А. Аліярніка аб тым, што на станцыі Уза Буда-Кашалёўскага раёна плануецца адкрыць магазін для перасяленцаў з чарнобыльскай зоны ў красавіку.

Аднак днямі аўтар пісьма В. Грыцанок пазваніў у рэдакцыю і спытаў, чаму мінуў красавік, май, ідзе чэрвень, а гэта гандлёвая кропка па-ранейшаму не адкрыта.

Рэдакцыя адразу звязалася з Гомелем і гэта пытанне адрасавала аблспажыўсаюзу.

І вось учора атрымана тэлеграма:

«Мінск, Ленінскі праспект, 77, рэдакцыя «Звязды».

Магазін для гандлёвага абслугоўвання перасяленцаў пасёлка Уза Буда-Кашалёўскага раёна будзе адкрыты да 20 чэрвеня 1991 года. Намеснік старшыні аблспажыўсаюза Аліярнік».

Тэлеграмы з такім жа зместам накіраваны таксама В. Грыцанку і Гомельскаму аблвыканкому. За дапушчаную недакладнасць кіраўніцтва аблспажыўсаюза просіць прабачэння ў рэдакцыі газеты «Звязда» і ў яе чытачоў.

Там, на беразе Віліі...

Пакуль сёй-той разважае, патрэбны піянерскія арганізацыі ці не, Смаргонскі завод аптычнага станкабудавання, выдзеліўшы 2,5 мільёна рублёў, пабудаваў для дзяцей сваіх рабочых цудоўны піянерскі лагер. Зрэшты, грошы грашыма, але хто б ведаў, чаго каштавала яго ўзвядзенне дырэктару завода Сяргею Аляксандравічу Пелеху! 10 гадоў за праект не хацела брацца ніводная будаўнічая арганізацыя, а калі 41-ы трэст, дзякуючы разуменню яго кіраўніка Яўгена Міхайлавіча Станкевіча ўзяўся, то клопаты перайшлі ў іншую плоскасць — прабівання матэрыялаў, увязвання розных няўвязак і г. д.

Затое зараз, калі ўсё гэта ззаду, як хораша малым ва ўтульных катэджах на беразе Віліі! Адпачынак кожнага дзіцяці каштуе каля 800 рублёў. Многа? Але ж толькі на харчаванне ў дзень кожнаму выхаванцу адпускаецца 7 рублёў 75 капеек. У меню акрамя звычайных страў — вафлі і цукеркі, тарты і марожанае. Але бацькам адна пуцёўка ў лагер абыходзіцца ўсяго ў 15 рублёў.

А з восені да лета тут будзе прафілакторый для рабочых завода, а таксама мяркуецца праводзіць саюзныя і міжнародныя навуковыя канферэнцыі, якія завод пачынае склікаць рэгулярна.

Я. ЧАПЛЯ.

НА ЗДЫМКУ: піянерскі лагер адкрыты! Гэта ўрачыстасць не толькі для дзяцей, а і для дырэктара завода С. ПЕЛЕХА і піянерважатай Г. СОМАВАЙ.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

Мы бяром — яны аддаюць

У Мінску завяршылася сустрэча беларускіх і нямецкіх прадпрымальнікаў, якая працягвалася два дні і была прысвечана перспектывам знешнеэканамічнага супрацоўніцтва Беларусі і аб'яднанай Германіі. Яе арганізавала Гандлёва-прамысловая палата БССР сумесна з Федэральным саюзам экспарцёраў і федэральным Міністэрствам эканомікі ФРГ.

Буйнейшымі партнёрамі БССР на Захадзе доўгі час былі менавіта ГДР і ФРГ, прычым пасля іх аб'яднання аб'ём знешнеэканамічных сувязей паміж бакамі прыметна ўзрос. Цяпер у Беларусі зарэгістравана больш як 1.500 самастойных удзельнікаў знешнеэканамічнай дзейнасці, якія актыўна шукаюць дарогу на рынак Германіі і якім нямецкі бок узяўся дапамагчы. Праўда, як заўважыў старшыня Федэральнага саюза нямецкіх экспарцёраў пан Мюлер, у рэспубліках цяпер праходзяць процілеглыя працэсы. «Вы дабіваецеся ад Масквы самастойных правоў, а мы добраахвотна перадаём гэтыя правы ў Брусель, у штабкватэру Еўрапейскага эканамічнага супольніцтва, без думкі якога ў большасці выпадкаў не можам дзейнічаць самастойна».

(Кар. БЕЛТА).

Прыбыццё ў Беларусь пасла Рэспублікі Карэя

Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Рэспублікі Карэя ў СССР Гон Ро Мён з жонкай прыбылі 10 чэрвеня ў Мінск. У той жа дзень пасол нанёс візіт Старшыні Вярхоўнага Савета БССР М. І. Дземянцею. Адбылася гутарка, у ходзе якой абмяркоўваліся пытанні, што цікавяць абодва бакі.

Госці агледзелі выдатныя мясціны беларускай сталіцы, наведалі ВДНГ БССР.

(БЕЛТА).

АРЫЕНЦІР—АГУЛЬНАЧАЛАВЕЧЫЯ КАШТОЎНАСЦІ

У беларускім парламенце, як, відаць, і ў любым іншым, пытанні парадку дня «праходзяць» па-рознаму. Адны — гладка і памяркоўна з боку народных дэпутатаў; іншыя — з «боем», пасля гучных спрэчак і дэбатаў, у якіх, іншы раз, выбраннікі народа не саромеюцца ў падборы слоў і аргументаў. Што ж, колькі людзей — столькі і думак, ідэй, меркаванняў... Шкада толькі, што нярэдка залу пасяджэнняў Вярхоўнага Савета БССР захліствоаюць і залішнія эмоцыі...

На сесіі Вярхоўнага Савета БССР

Да абмеркавання пытання аб праекце Закона Беларусі «Аб адукацыі ў Беларускай ССР» раўнадушных, здаецца, зусім не было. І не без падстаў: кожны вучыўся калісьці сам, у большасці вучацца дзеці ці ўнукі, некаторыя ж — вучаць іншых ці маюць непасрэдныя адносіны да гэтага складанага і, скажам шчыра, часам няўдзячнага працэсу. Словам, сказаць што было кожнаму. І народныя дэпутаты не маўчалі...

Праект новага Закона ў першым чытанні прадстаўляў прысутным назначаны два тыдні назад на пасаду намесніка Старшыні Савета Міністраў БССР Міхаіл Дзямчук, які да гэтага займаў пост міністра народнай адукацыі. Ён, натуральна, ведае моцныя і слабыя бакі галіны, яе скіраванні ў дзень будучы. Больш таго, Міхаіл Іванавіч прымаў і непасрэдны ўдзел у распрацоўцы праекта Закона. Справа ў тым, што над ім адначасова працавалі два творчыя калектывы— Камісія Вярхоўнага Савета БССР па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны і камісія Міністэрства народнай адукацыі Беларусі. Праект прайшоў экспертызу на самых розных узроўнях — ад настаўнікаў, выкладчыкаў ВНУ — да дзяржаўных органаў, у тым ліку міністэрстваў юстыцыі і фінансаў.

Што ж новага ўвабраў у сябе Закон, на якія пазіцыі наогул арыентуе ён наша грамадства цяпер, на складаным і супярэчлівым этапе яго развіцця? Многае ў ім, адзначыў М. Дзямчук, не нейкі тэарэтычны пошук, а ўжо рэальнае асэнсаванне таго, што на працягу некалькіх гадоў робіцца ў сістэме Міністэрства народнай адукацыі БССР, што знайшло падтрымку ў настаўнікаў, дзяцей, бацькоў, увогуле — у шырокай грамадскасці.

Галоўны, бадай, момант, які замацоўвае новы законапраект, гэта адзін з прынцыпаў нашага суверэнітэту — стварэнне ўласнай незалежнай нацыянальнай сістэмы адукацыі. Гэта значыць, такой сістэмы, якая будзе мець свой уласны твар і, разам з тым, засвоіць, калі здолее — разаўе лепшыя адукацыйныя ўзоры сусветных сістэм.

Задача складаная — што тут і казаць. Мы замахваемся, нарэшце, не на нешта аморфнае, штучна прыдуманае ў цішы кабінетаў ці «прапанаванае» зверху тым ці іншым «мудрым» кіраўніком... Мы бяромся, у рэшце рэшт, за тыя напрамкі і шляхі адукацыі і выхавання падрастаючага пакалення, якія ажыццяўляюць і на якіх трывала стаяць — і ўжо не адно дзесяцігоддзе — ва ўсім цывілізаваным свеце.

Уважліва — не адзін дзень— вывучаў і я праект новага Закона. Меў магчымасць абмяняцца думкамі аб ім з многімі народнымі дэпутатамі БССР, асобнымі кіраўнікамі міністэрстваў і ведамстваў, якія маюць самае непасрэднае дачыненне да гэтай сферы (хоць, прынамсі, скажыце: а хто з нас не мае да яго гэтага дачынення?!), грунтоўна гутарыў і з самім Міхаілам Іванавічам Дзямчуком. І з усімі прыходзілі да высновы: законапраект не толькі цікавы і дакладны, з яснымі фармуліроўкамі і палажэннямі, але і адпаведны менавіта **нашай, беларускай школе адукацыі.** Правы і абавязкі і тых, хто вучыцца, і тых, хто вучыць і выхоўвае маладое пакаленне, у ім дакладныя, зразумелыя, адпаведныя — няхай гэта не прагучыць шаблонна і банальна — духу і патрабаванням часу.

Вось, скажам, першы раздзел Закона. Агульныя палажэнні дакумента замацоўваюць асноўныя прынцыпы дзяржаўнай палітыкі ў галіне адукацыі. Тут ясна і выразна сфармуляваны нашы імкненні, а больш дакладна — арыенціры: агульначалавечыя каштоўнасці, нацыянальная аснова, навуковасць, гуманізм, экалагічная накіраванасць, заахвочванне таленту і г. д. Сярод мэт адукацыі — выхаванне свядомай павагі да дэмакратыі, садзейнічанне ўсталяванню чалавечнасці і міласэрнасці сярод людзей, фарміраванне і ўзмацненне нацыянальнай свядомасці грамадзян Беларускай рэспублікі. Акрэсліваюцца тут і прынцыпы ўзаемадзеяння сістэмы адукацыі з навукай, вытворчасцю, упершыню ўведзены прынцып узаемаадносін адукацыі і экалогіі, што для нашага краю вельмі важна. Да гэтага заклікае Чарнобыль...

Законапраект прапаноўвае зафіксаваць: усе навучальныя ўстановы на тэрыторыі Беларусі ўваходзяць у нацыянальную сістэму адукацыі. Абгрунтавана і прызнанне новых тыпаў навучальных устаноў: гімназій, ліцэяў, каледжаў. Сістэма адукацыі ўпершыню будуецца як бесперапынная, асновай у ёй з'яўляецца інтэграцыя розных адукацыйных ступеняў з максімальна гнуткімі лагічнымі пераходамі ад адной ступені да другой.

Як гэта будзе выглядаць на практыцы? М. Дзямчук растлумачыў: у Законе ўпершыню замацаваны двухступенны ўзровень падрыхтоўкі ў вышэйшай школе. Першая ступень — вышэйшая агульнаадукацыйная падрыхтоўка, другая — вышэйшая спецыяльная. Гэта дае магчымасць увесці не толькі глыбокі дыферэнцыяваны падыход у падрыхтоўцы спецыялістаў для народнай гаспадаркі, але і выйсці на міжнародную практыку сертыфікацыі дыпломаў. Таксама ўпершыню зроблена цесная ўвязка сістэмы падрыхтоўкі, перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі з рынкам працы.

Закладваецца ў законапраекце і механізм пабудовы муніцыпальных адукацыйных структур. А галоўнае, несумненна, тое, што ва ўсіх без выключэння пытаннях адукацыйнай палітыкі прыярытэт застаецца непасрэдна за рэспублікай.

Найбольшую заклапочанасць у распрацоўшчыкаў праекта Закона, аб чым гаварылі яны мне ў час гутарак, выклікае праблема фінансавання народнай адукацыі Беларусі. Цяпер, дарэчы, на гэтыя патрэбы ідзе дзесьці каля 7,5 працэнта нацыянальнага даходу. Мала гэта — што і казаць! У новым дакуменце ў народных дэпутатаў «папрасілі» павялічыць гэты памер да 10 працэнтаў. Дарэчы, практычна ва ўсіх удзельнікаў абмеркавання законапраекта гэта знайшло паразуменне і падтрымку. Зазначу, што ў прынятым ужо Законе БССР «Аб культуры ў Беларускай ССР» на патрэбы той галіны ўзаконена выдаткаванне 3 працэнтаў, і калі ў другім чытанні Закона аб адукацыі пройдзе 10-працэнтнае адлічэнне з даходу на яе патрэбы — у Беларусі ёсць у перспектыве шанц выйсці на ўзровень сярэднееўрапейскага развіцця ў гэтых важных сферах агульначалавечай дзейнасці.

Ну, а зараз, бадай, аб тым, што выклікала на апошнім пасяджэнні чацвёртай сесіі Вярхоўнага Савета БССР ажыўленае, а часам і даволі рэзкае абмеркаванне. Гэта 12-ы артыкул праекта Закона, які датычыцца адукацыі і палітычнай дзейнасці ў яе сферы. Парламенцкая камісія прапанавала норму, у адпаведнасці з якой ва ўсіх без выключэння навучальных установах забараняецца арганізацыя і дзейнасць палітычных партый і аб'яднанняў. Нашы аргументы, сказаў М. Дзямчук, супраць увядзення гэтага артыкула наогул. Папершае, закон не можа ставіцца над канстытуцыйным правам грамадзян ці адмяняць гэта права. Па-другое, калі мы спрабуем адысці ад запалітызаванасці навучальнага працэсу, то нам перш за ўсё трэба прадугледзець у законе такі механізм, які б абараняў адукацыю ад манаполіі адной палітычнай ідэалогіі. У праекце Закона «Аб адукацыі ў Беларускай ССР» такі механізм ёсць: у адным з артыкулаў запісана, што асобы, якія ажыццяўляюць кіраванне органамі адукацыі і адукацыйнымі ўстановамі, у сваёй службовай дзейнасці кіруюцца толькі патрабаваннямі закона і не звязаны з рашэннямі палітычных партый і іншых аб'яднанняў, якія маюць палітычныя мэты. А ў другім артыкуле занатавана, што светапоглядная падрыхтоўка вучняў і студэнтаў ажыццяўляецца з улікам разнастайнасці ідэалагічных канцэпцый сусветнай грамадскай практыкі і права кожнага чалавека на ўласныя думкі, ацэнкі, меркаванні.

Старшыня Камісіі Вярхоўнага Савета БССР па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны Ніл Гілевіч, гаворачы аб 12-м артыкуле, заначыў, што адзінай думкі адносна яго ў членаў камісіі не было. «Асабіста я,— падкрэсліў Ніл Сымонавіч, — не падзяляю змест яго. Пры ўсёй павазе да дэмакратызацыі і плюралізму, тут не ўсё ясна. Мне так і не зразумела: ці гэта наіўнасць, ці гэта хітраванне... Жыць у любым чалавечым грамадстве і думаць, што можна абстрагавацца ад палітыкі, — я такога не ўяўляю. Не было такога і не будзе. Я лічу, што мы павінны клапаціцца пра нават досыць высокі ўзровень палітычнай свядомасці нашых маладых людзей».

Шмат было аргументаў, довадаў, пярэчанняў пры абмеркаванні законапраекта, але найбольш — па яго 12-му артыкулу. Спадабалася ўсім думка Яўгена Цумарава аб тым, што Беларусь мае вельмі моцныя традыцыі класічнай адукацыі, пачынаючы яшчэ з часоў Ефрасінні Полацкай, і іх неабходна захаваць. Зінаіда Пянькова зазначыла: галоўная задача грамадства — не ў адхіленні моладзі ад палітыкі, а ў якасным абнаўленні працэсу фарміравання ў юнакоў і дзяўчат палітычнай культуры. Па цвёрдаму перакананню Аляксея Камая, у дыханні 12-га артыкула адчуваецца праследаванне іншадумцаў, фактычная забарона на прафесіі настаўніка, выкладчыка — па палітычных матывах. А вось народны дэпутат Аляксей Сцепаненка прапанаваў прыняць дакумент не толькі ў першым, а і ў другім чытанні, бо, на яго думку, літаральна неўзабаве настаўнікі ўслед за іншымі спецыялістамі пабягуць ад нас на Захад. «Дэпартызацыя і дэпалітызацыя школы — гэта вытраўліванне з яе ўсяго савецкага», — падкрэсліў ён.

Народныя дэпутаты БССР Васіль Трафіменка, Міхаіл Мачуленка, Уладзімір Кудлаш прапаноўвалі зняць 12-ы артыкул ужо ў першым чытанні законапраекта. Аднак гэта пярэчыць Часоваму рэгламенту работы парламента. Карэктывы ў спрэчку ўнёс Старшыня Вярхоўнага Савета БССР Мікалай Дземянцей: што — зняць, а што — пакінуць — гэта будзем рабіць пры другім чытанні.

Даць маладому пакаленню сапраўды шырокую і ўсебаковую адукацыю, далучыць, нарэшце, да агульначалавечых каштоўнасцей і нашых людзей —вось у чым, на маю думку, найпершая задача новай беларускай школы адукацыі. І, як кажуць, дай Бог, каб яна, нарэшце, запрацавала!

Анатоль МЯСНІКОЎ, кандыдат гістарычных навук.

ПУНКТ ПОГЛЯДУ

А ЦІ БАЧЫМ МЫ МЭТУ?

Людзі даўно задаюць сабе пытанне: што ж будзе з краінай, з нашай рэспублікай, раёнам? Куды, нарэшце, ідзём, калі пачнём ісці ў зразумелым усім накірунку?

Гэтыя пытанні пастаянна чую і я на сустрэчах у калектывах працоўных. Гэта, прынамсі, і прымусіла ўзяцца за пяро, каб падзяліцца з чытачамі «Звязды» ўсім, што хвалюе і непакоіць...

Тое, што ў недалёкім 1985-м наша краіна пачала паход у нікуды, сёння не сакрэт. Шмат, вельмі шмат было лозунгаў і мітынгаў, заяў і спрэчак — хапае гэтага ўсяго і зараз, але ніхто ж не сказаў і па сённяшні дзень: што ж мы хочам стварыць? І ў краіне, і ў рэспубліцы. Мы чакалі, што праясніць што-кольвечы чацвёртая сесія Вярхоўнага Савета БССР, аднак да гэтага часу там уладарыць кансерватызм. Калі народныя дэпутаты не радыкалізуюць вырашэнне пытанняў, у народа не застанецца ўжо і аптымізму...

Мне могуць запярэчыць: крытыкаваць лягчэй. А што ты прапануеш?

Першае, што, на мой погляд, неабходна, гэта сапраўдная ўлада і механізм выканання законаў, указаў, а таксама — адказнасць за іх выкананне. Скажаце: а хіба гэтага няма? Вядома, знешне ёсць, але ж органы ўлады напоўнены закасцянелымі апаратчыкамі, сярод якіх мала людзей ініцыятыўных, радыкальна настроеных, здольных у цяперашніх умовах кіраваць. Патрэбна ж дакладная, усім зразумелая ўлада з мінімальным апаратам дзелавых, рашучых, маладых кіраўнікоў, якія не баяцца рызыкаваць, умеюць хутка аналізаваць і прагназіраваць абстаноўку.

Сённяшні ўрад, на мой погляд, таксама не зусім адпавядае гэтым патрабаванням.

Не сакрэт: у апаратах міністэрстваў і ведамстваў сёння большасць людзей здольныя насіць паперы, узгадняць і пераўзгадняць дадзеныя ім даручэнні... Ім, як правіла, далёка за пяцьдзесят. Куды мы з імі? Што маглі, яны ўжо зрабілі і на большае проста не здольныя. Рызыкаваць жа, браць на сябе адказнасць, адстойваць пункт гледжання — ратуй Божа: да пенсіі дажыць жа трэба, а калі вызваляць — рабіць жа нічога больш не ўмею... А калі ўлічыць, што большасць з такіх аматараў кабінетаў трапіла ў іх не па здольнасцях, а па пратэкцыі, па тэлефоннаму званку... Вось і «дабудоўваюць» яны сёння сваё асабістае жыццё і толькі ў прамовах ды гутарках выказваюць заклапочанасць становішчам народа, не робячы для паляпшэння яго абсалютна нічога.

Вазьму тое, што бліжэй мне за ўсё — структура райвыканкома. Намеснік па рабоце Саветаў, кіраўнік спраў, загадчык аргаддзела адказваюць практычна за адно і тое ж. Альбо— намеснік старшыні, які курыруе народную адукацыю, медыцыну, культуру, фізкультуру, гандаль—ці патрэбен ён? Кожны, лічу я, павінен сёння асабіста адказваць за даручаны ўчастак работы — без усялякіх бюракратычных надбудоў. А, скажам, апарат РАПА ці ў недалёкім будучым — упраўленне сельскай гаспадаркі са штатам звыш 20 чалавек... Ці патрэбен ён у цяперашніх умовах? Хапіла б аддзела райвыканкома ў складзе 3—5 чалавек, а службы аграноміі, інжынерная, эканамічная і іншыя—на гасразлік. Гэта значыць, узяла б тая ці іншая гаспадарка на ўзбраенне распрацоўку ці рэкамендацыю для канкрэтнай справы, дасягнула пэўнага выніку — атрымлівай і распрацоўшчык той рэкамендацыі сваю долю... Так жа, прынамсі, і робіцца ва ўсім цывілізаваным свеце.

А РАНА, яго інспектары і метадысты?! А планавая камісія — статысты, а не прагназісты і аналізатары?! Колькі такіх «службаў» можна сёння налічыць!

Нядаўна меў магчымасць пазнаёміцца са структурай органаў выканаўчай улады Магілёўскага абласнога Савета. Руціна, страшэнны кансерватызм... Апарат жа ніводнай сваёй думкі аб нейкай там рэарганізацыі, хоць якім бы ўдасканаленні так і не прапанаваў. Дык куды мы так прыйдзем? А ў тым апараце, дарэчы, ёсць здольныя людзі, але рашучасці і радыкалізму іх не бачна. Без гэтага ж мы нічога новага не дасягнем.

Вось і атрымліваецца: будзем па-ранейшаму беднымі і паўгалоднымі, затое з поўнымі кабінетамі; з кіраўнікамі, якія толькі на словах дбаюць аб народным дабрабыце. Затое як бліскуча ўмеюць яны адстойваць свае пасады, даказваць, што, маўляў, без іх усё праваліцца...

Прыдумалі мы і сацыялістычны рэгулюемы рынак, а вось ніхто толкам сказаць не можа— што ж гэта такое? Рынак ёсць рынак. І гэта трэба, нарэшце, зразумець: і ЦК, і абкомам, і райкомам, і іншым кіраўнічым структурам — рынак мае свае аб'ектыўныя законы, і ад іх мы нікуды не падзенемся. Грэбуючы імі — што і рабілі мы «з поспехам» больш чым 70 гадоў, — зноў зойдзем у тупік, толькі яшчэ большы, чым раней. Вяртання да жорсткай адміністрацыйна-каманднай сістэмы няма. Ды і трымалася яна, на маю думку, акрамя жорсткасці і ўсёмагчымасці кіраўнікоў, яшчэ і на галоўным эканамічным стымуле — сыравіне

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ЧАС ПАДПІСАННЯ У ДРУК: ПА ГРАФІКУ 21.05, НУМАР ПАДПІСАНЫ У 21.05.

Закон Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі

Аб прадпрымальніцтве ў Беларускай ССР

Гэты Закон вызначае прававыя, эканамічныя асновы прадпрымальніцтва, агульныя палажэнні арганізацыі прадпрымальніцкай дзейнасці, рэгламентуе парадак рэгістрацыі і спынення дзейнасці, правы, абавязкі і адказнасць суб'ектаў прадпрымальніцтва, устанаўлівае меры дзяржаўнай абароны, падтрымкі і рэгулявання прадпрымальніцтва ў Беларускай ССР.

Закон накіраваны на стварэнне ўмоў для шырокага праяўлення гаспадарчай ініцыятывы і прадпрымальнасці грамадзян на аснове рэалізацыі прынцыпу роўнасці ўсіх форм уласнасці, свабоды распараджэння маёмасцю і выбару сфер дзейнасці.

Парадак стварэння і рэгістрацыі канкрэтных арганізацыйна-прававых форм прадпрымальніцкай дзейнасці рэгулюецца адпаведным заканадаўствам Беларускай ССР.

Артыкул 1. Паняцце прадпрымальніцтва

Прадпрымальніцтва (прадпрымальніцкая дзейнасць) — самастойная, ініцыятыўная дзейнасць грамадзян, якая накіравана на атрыманне прыбытку або асабістага даходу і ажыццяўляецца ад свайго імя, на сваю рызыку і пад сваю маёмасную адказнасць або ад імя і пад маёмасную адказнасць юрыдычнай асобы (прадпрыемства).

Прадпрымальніцкая дзейнасць можа ажыццяўляцца ў выглядзе індывідуальнай працоўнай дзейнасці, а таксама ў розных арганізацыйна-прававых формах прадпрыемстваў (юрыдычных асоб).

Артыкул 2. Суб'екты прадпрымальніцтва

Суб'ектамі прадпрымальніцтва з'яўляюцца:

фізічныя асобы, не абмежаваныя ў правах у парадку, які вызначаецца заканадаўствам Беларускай ССР і СССР, у тым ліку замежныя грамадзяне і асобы без грамадзянства ў межах правоў і абавязкаў, прадугледжаных дзеючым заканадаўствам Беларускай ССР;

групы грамадзян (партнёраў) — калектывы прадпрымальнікаў.

Не дапускаецца займанне прадпрымальніцкай дзейнасцю кіруючым работнікам і спецыялістам дзяржаўных органаў, у функцыі якіх уваходзіць вырашэнне пытанняў, звязаных з ажыццяўленнем прадпрымальніцкай дзейнасці, або кантроль за такой дзейнасцю.

Артыкул 3. Формы прадпрымальніцтва

У Беларускай ССР устанаўліваюцца наступныя формы прадпрымальніцкай дзейнасці:

прыватнае прадпрымальніцтва, якое ажыццяўляецца суб'ектам прадпрымальніцтва на аснове свайго капітала і ўласнасці або на аснове маёмасці, што атрымана і выкарыстоўваецца на законнай падставе;

калектыўнае прадпрымальніцтва, якое ажыццяўляецца прадпрымальнікамі на аснове калектыўнай уласнасці або на аснове маёмасці, што атрымана і выкарыстоўваецца на законнай падставе.

Прадпрымальніцтва можа ажыццяўляцца без утварэння юрыдычнай асобы і з утварэннем юрыдычнай асобы, без выкарыстання наёмнай працы і з выкарыстаннем наёмнай працы.

Асобай формай прадпрымальніцтва з'яўляецца прадпрымальніцкая дзейнасць кіраўніка прадпрыемства, калі ён на аснове кантракта з уласнікам маёмасці або ўпаўнаважанай ім асобай (органам) надзелены правамі і абавязкамі і нясе адказнасць, устаноўленую для прадпрымальніка.

Артыкул 4. Заканадаўства аб прадпрымальніцтве

Ажыццяўленне прадпрымальніцкай дзейнасці і адносіны, звязаныя з прадпрымальніцтвам, незалежна ад форм уласнасці, віду і сферы дзейнасці рэгулююцца гэтым Законам і іншымі заканадаўчымі актамі Беларускай ССР.

Калі прадпрымальніцкая дзейнасць ажыццяўляецца на падставе ўтварэння або набыцця прадпрыемства, якое з'яўляецца юрыдычнай асобай, яна рэгулюецца таксама Законам Беларускай ССР «Аб прадпрыемствах у Беларускай ССР» і іншым заканадаўствам аб прадпрыемствах, паколькі іншае не прадугледжана гэтым Законам.

Асаблівасці прадпрымальніцкай дзейнасці замежных грамадзян рэгулююцца таксама заканадаўствам Беларускай ССР аб замежных інвестыцыях на тэрыторыі Беларускай ССР.

Артыкул 5. Дзяржаўная рэгістрацыя прадпрымальнікаў

Статус прадпрымальніка набываецца пры дапамозе дзяржаўнай рэгістрацыі ў парадку, устаноўленым гэтым Законам і іншым заканадаўствам Беларускай ССР.

Дзяржаўная рэгістрацыя прадпрымальніка, які ажыццяўляе сваю дзейнасць з утварэннем юрыдычнай асобы, праводзіцца на падставе Закона Беларускай ССР «Аб прадпрыемствах у Беларускай ССР» і іншага заканадаўства Беларускай ССР.

Дзяржаўная рэгістрацыя прадпрымальнікаў, якія ажыццяўляюць сваю дзейнасць без утварэння юрыдычнай асобы, праводзіцца выканаўчымі камітэтамі раённых, гарадскіх, раённых у гарадах Саветаў народных дэпутатаў па месцы жыхарства прадпрымальніка.

Для дзяржаўнай рэгістрацыі прадпрымальнікаў у выканаўчы камітэт адпаведнага Савета народных дэпутатаў прадпрымальнік падае заяву, ліцэнзію, калі дадзены від дзейнасці падлягае ліцэнзаванню, і дакументы, якія пацвярджаюць кваліфікацыю прадпрымальніка, калі яго дзейнасць можа ўяўляць пагрозу жыццю і здароўю людзей або навакольнаму асяроддзю.

Дзяржаўная рэгістрацыя прадпрымальніка павінна быць праведзена не пазней 30 дзён з моманту падачы неабходных дакументаў у выканаўчы камітэт адпаведнага Савета народных дэпутатаў.

Адмова ў дзяржаўнай рэгістрацыі прадпрымальніка па матывах немэтазгоднасці яго дзейнасці не дапускаецца.

Калі дзяржаўная рэгістрацыя прадпрымальніка ў ўстаноўлены тэрмін не праведзена або ў ёй адмоўлена па матывах, якія прадпрымальнік лічыць неабгрунтаванымі, ён можа звярнуцца ў суд.

За дзяржаўную рэгістрацыю прадпрымальніка з яго бярэцца плата ў размерах, якія ўстанаўліваюцца заканадаўствам Беларускай ССР. Атрыманыя сродкі залічваюцца ў бюджэт мясцовага Савета па месцы дзяржаўнай рэгістрацыі прадпрымальніка.

Артыкул 6. Правы прадпрымальніка

Прадпрымальнік мае права:

займацца любой гаспадарчай дзейнасцю, не забароненай заканадаўствам Беларускай ССР;

ствараць любыя прадпрыемствы, дзейнасць якіх не супярэчыць заканадаўству Беларускай ССР;

прыцягваць на дагаворных пачатках для ажыццяўлення прадпрымальніцкай дзейнасці маёмасць, грашовыя сродкі і асобныя маёмасныя правы іншых грамадзян, прадпрыемстваў, у тым ліку замежных юрыдычных і фізічных асоб;

удзельнічаць сваёй маёмасцю і сродкамі ў дзейнасці іншых прадпрымальнікаў і юрыдычных асоб;

самастойна фарміраваць праграму гаспадарчай дзейнасці, выбіраць пастаўшчыкоў і спажыўцоў сваёй прадукцыі, устанаўліваць цэны і тарыфы на прадукцыю (работы, паслугі) у адпаведнасці з заканадаўствам Беларускай ССР і заключанымі дагаворамі;

самастойна наймаць і звальняць работнікаў у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам і працоўным дагаворам (кантрактам);

устанаўліваць формы, сістэмы і памеры аплаты працы і іншых відаў даходаў асобам, якія працуюць па найму;

адкрываць рахункі ў банках для захоўвання грашовых сродкаў, ажыццяўлення ўсіх відаў разліковых, крэдытных і касавых аперацый;

свабодна распараджацца прыбыткам (даходам) ад прадпрымальніцкай дзейнасці, які застаецца пасля выплаты падаткаў і ўнясення іншых абавязковых плацяжоў. Пры ажыццяўленні прадпрымальніцкай дзейнасці на аснове кантракта парадак размеркавання прыбытку, які застаўся пасля выплаты падаткаў і ўнясення абавязковых плацяжоў, рэгламентуецца кантрактам. Прыбытак можа быць атрыманы за кошт вытворчай дзейнасці, а таксама за кошт аперацый на таварнай або фондавай біржы, скупкі і продажу акцый і іншых каштоўных папер, камерцыйнага пасрэдніцтва, гандлёва-закупачнай, інавацыйнай, кансультацыйнай ці іншай ініцыятыўнай дзейнасці, акрамя той, якая забаронена заканадаўствам Беларускай ССР;

атрымліваць любы, неабмежаваны па размерах асабісты даход;

карыстацца дзяржаўнай сістэмай сацыяльнага забеспячэння і сацыяльнага страхавання;

выступаць істцом і адказчыкам у судзе, арбітражы і трацейскім судзе;

набываць замежную валюту і самастойна ажыццяўляць знешнеэканамічную дзейнасць у адпаведнасці з заканадаўствам Беларускай ССР;

ажыццяўляць іншую дзейнасць, не забароненую законам.

Артыкул 7. Абавязкі прадпрымальніка

Прадпрымальнік абавязан:

выконваць усе абавязацельствы, якія вынікаюць з дзеючага заканадаўства і заключаных ім дагавораў (кантрактаў);

заключаць дагаворы або кантракты з грамадзянамі, якія прымаюцца на работу па найму, а таксама ў неабходных выпадках — калектыўныя дагаворы ў адпаведнасці з заканадаўствам. Прадпрымальнік не мае права перашкаджаць аб'яднанню наёмных работнікаў у прафесіянальныя саюзы для абароны сваіх інтарэсаў;

прадугледжваць у працоўных дагаворах (пагадненнях, кантрактах) аплату працы работнікаў не ніжэй устаноўленага мінімальнага ўзроўню, а таксама іншыя сацыяльна-эканамічныя гарантыі;

уносіць у дзяржаўны фонд сацыяльнага страхавання адлічэнні па страхаванню асоб, якія працуюць па найму, у парадку і размерах, устаноўленых заканадаўствам Беларускай ССР;

ажыццяўляць меры па забеспячэнню экалагічнай бяспекі, аховы працы, тэхнікі бяспекі, вытворчай гігіены і санітарыі, кіруючыся дзеючымі палажэннямі і нормамі;

рабіць разлікі з усімі работнікамі, прыцягнутымі для работы згодна з заключанымі дагаворамі, незалежна ад свайго фінансавага стану;

захоўваць правы і законныя інтарэсы спажыўцоў;

атрымліваць ва ўстаноўленым парадку спецыяльны дазвол (ліцэнзію) на дзейнасць у сферах, якія падлягаюць ліцэнзаванню ў адпаведнасці з заканадаўствам Беларускай ССР.

Артыкул 8. Адказнасць прадпрымальніка

Прадпрымальнік, які ажыццяўляе сваю дзейнасць без утварэння юрыдычнай асобы, адказвае па абавязках, звязаных з гэтай дзейнасцю, маёмасцю, якая належыць яму на праве ўласнасці. Пералік маёмасці, на якую не можа быць накіравана спагнанне па прэтэнзіях крэдытораў, устанаўліваецца Грамадзянскім працэсуальным кодэксам Беларускай ССР.

Маёмасная адказнасць прадпрымальніка, які ажыццяўляе сваю дзейнасць на аснове кантракта (дагавора), павінна быць вызначана ў кантракце (дагаворы). Яна можа забяспечвацца ўнясеннем залогавай сумы ці прадастаўленнем для гэтых мэт сваёй асабістай маёмасці ў іншай форме.

Межы адказнасці прадпрымальніка ўстанаўліваюцца дзеючым заканадаўствам, устаноўчымі дакументамі або дагаворам з уласнікам маёмасці.

Маёмасная адказнасць наступае ў выпадках:

парушэння дзеючага заканадаўства;

невыканання заключаных дагавораў;

парушэнне правоў уласніка і іншых суб'ектаў;

забруджвання навакольнага асяроддзя;

падману спажыўца ў адносінах да якасці тавару, спосабу яго прымянення, прадастаўлення няпоўнай інфармацыі для наўмыснага ўвядзення спажыўца ў зман;

паведамлення або распаўсюджвання аб канкурэнтах няпраўдзівых звестак;

выпуску тавараў са знешнім афармленнем, якое прымяняецца іншымі вытворцамі;

незаконнага доступу да камерцыйнай тайны канкурэнта або яе выдавання;

выкарыстання чужога таварнага знака, фірменнай назвы або вытворчай маркі без дазволу ўдзельніка гаспадарчага абароту, на імя якога яны зарэгістраваны;

атрымання дадатковага даходу ў выніку стварэння штучнага дэфіцыту тавараў шляхам абмежавання іх паступлення на рынак з далейшым павышэннем цэн;

заключэння дагавораў, калі вядома аб немагчымасці іх выканання, і ў іншых выпадках нядобрасумленнага прадпрымальніцтва.

У пералічаных вышэй выпадках суд па іску зацікаўленага боку можа абавязаць прадпрымальніка, які ажыццявіў указаныя дзеянні, спыніць процiпраўныя дзеянні, аднавіць становішча, што папярэднічала правапарушэнню, кампенсаваць прычынены ўрон і ажыццявіць іншыя дзеянні, прадугледжаныя заканадаўствам Беларускай ССР.

Артыкул 9. Адказнасць дзяржаўных або іншых органаў і іх службовых асоб за парушэнне правоў прадпрымальніка

Умяшанне дзяржаўных ці іншых органаў або іх службовых асоб у дзейнасць прадпрымальніка не дапускаецца, акрамя як па ўстаноўленых заканадаўствам падставах і ў межах кампетэнцыі ўказаных органаў. Прадпрымальнік мае права звяртацца ў суд або арбітраж з заявай аб прызнанні несапраўднымі і неправамернымі актаў дзяржаўных ці іншых органаў або дзеянняў іх службовых асоб, што датычацца яго дзейнасці.

Страты, прычыненыя прадпрымальніку ў выніку выканання ўказанняў дзяржаўных ці іншых органаў або іх службовых асоб, якія парушылі яго правы, а таксама з прычыны неналежнага ажыццяўлення такімі органамі ці іх службовымі асобамі прадугледжаных заканадаўствам абавязкаў у адносінах да прадпрымальніка, падлягаюць кампенсаванню гэтымі органамі. Спрэчкі аб кампенсаванні страт вырашаюцца судом або арбітражам у адпаведнасці з кампетэнцыяй кожнага.

Артыкул 10. Падаткаабкладанне прыбытку і асабістага даходу

Падаткаабкладанне прыбытку ад прадпрымальніцкай дзейнасці, якая ажыццяўляецца з утварэннем юрыдычнай асобы, праводзіцца ў парадку, устаноўленым для падаткаабкладання прадпрыемстваў.

Падаткаабкладанне асабістага даходу прадпрымальніка ажыццяўляецца ў парадку, устаноўленым для падаткаабкладання грамадзян.

Артыкул 11. Гарантыі прадпрымальніцтва

У Беларускай ССР гарантуецца:

права грамадзян і юрыдычных асоб займацца прадпрымальніцкай дзейнасцю, ствараць прадпрыемствы і набываць неабходную для гэтай дзейнасці маёмасць;

абарона правоў і законных інтарэсаў усіх прадпрымальнікаў, якія дзейнічаюць у адпаведнасці з заканадаўствам Беларускай ССР і дагаворамі;

навукова-тэхнічная, прававая падтрымка прадпрымальніцкай дзейнасці;

страхаванне прадпрымальніцкай рызыкі;

забарона ўмяшання ўласніка любой трэцяй асобы ў дзейнасць прадпрымальніка пасля заключэння з ім кантракта (дагавора), акрамя выпадкаў, прадугледжаных у кантракце (дагаворы).

Для павышэння эфектыўнасці і шырокага распаўсюджання прадпрымальніцкай дзейнасці дзяржава стварае інфармацыйныя, кансультацыйныя, даследчыя і іншыя цэнтры, а таксама інавацыйныя і страхавыя фонды.

Артыкул 12. Спыненне прадпрымальніцкай дзейнасці

Спыненне прадпрымальніцкай дзейнасці ажыццяўляецца па рашэнню прадпрымальніка, уласніка маёмасці (упаўнаважанага ім органа) або па рашэнню суда.

Прадпрымальніцкая дзейнасць спыняецца судом у выпадках:

неаднаразовага або грубага парушэння заканадаўства;

прызнання прадпрымальніка банкрутам;

ажыццяўлення прадпрымальнікам дзейнасці, займанне якой забаронена;

ажыццяўлення прадпрымальнікам дзейнасці, якая патрабуе атрымання спецыяльнага дазволу (ліцэнзіі), без наяўнасці такога дазволу;

парушэння норм экалагічнай бяспекі;

на іншых падставах, прадугледжаных заканадаўчымі актамі Беларускай ССР.

Суд, які прыняў рашэнне аб спыненні прадпрымальніцкай дзейнасці, у выпадках, устаноўленых гэтым артыкулам, вызначае парадак і тэрміны спынення прадпрымальніцкай дзейнасці ў адпаведнасці з заканадаўчымі актамі Беларускай ССР.

Прадпрымальніцкая дзейнасць, якая ажыццяўляецца на аснове кантракта (дагавора), можа быць спынена па заканчэнні тэрміну такога кантракта (дагавора) або пры яго датэрміновым скасаванні ў выпадках, прадугледжаных у кантракце (дагаворы), або па пагадненню бакоў.

У выпадку смерці прадпрымальніка, які ажыццяўляў сваю дзейнасць на аснове прыватнай уласнасці, яго правы і абавязкі пераходзяць да яго наследнікаў.

Спыненне прадпрымальніцкай дзейнасці, якая ажыццяўляецца з утварэннем юрыдычнай асобы, праводзіцца на падставе Закона Беларускай ССР «Аб прадпрыемствах у Беларускай ССР» і іншага заканадаўства Беларускай ССР.

Старшыня Вярхоўнага Савета Беларускай ССР
М. ДЗЕМЯНЦЕЙ.

28 мая 1991 г., гор. Мінск.

Пастанова Вярхоўнага Савета Беларускай ССР

АБ ПАРАДКУ ЎВЯДЗЕННЯ Ў ДЗЕЯННЕ ЗАКОНА БЕЛАРУСКАЙ ССР «АБ ПРАДПРЫМАЛЬНІЦТВЕ Ў БЕЛАРУСКАЙ ССР»

Вярхоўны Савет Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі **пастанаўляе:**

1. Увесці ў дзеянне Закон Беларускай ССР «Аб прадпрымальніцтве ў Беларускай ССР» з 1 ліпеня 1991 года.

2. Устанавіць, што да прывядзення заканадаўства Беларускай ССР у адпаведнасць з Законам Беларускай ССР «Аб прадпрымальніцтве ў Беларускай ССР» прымяняецца дзеючае заканадаўства, паколькі яно не супярэчыць гэтаму Закону.

3. Устанавіць, што палажэнні Закона СССР «Аб агульных асновах прадпрымальніцтва грамадзян у СССР» дзейнічаюць на тэрыторыі рэспублікі ў частцы, якая не супярэчыць Закону Беларускай ССР «Аб прадпрымальніцтве ў Беларускай ССР».

4. Савету Міністраў Беларускай ССР:

прадставіць да 1 верасня 1991 года Вярхоўнаму Савету Беларускай ССР прапановы аб прывядзенні дзеючых заканадаўчых актаў Беларускай ССР у адпаведнасць з Законам Беларускай ССР «Аб прадпрымальніцтве ў Беларускай ССР»;

прывесці да 1 верасня 1991 года ў адпаведнасць з названым Законам пастановы і распараджэнні ўрада Беларускай ССР;

забяспечыць да 1 верасня 1991 года перагляд і адмену міністэрствамі, дзяржаўнымі камітэтамі і ведамствамі Беларускай ССР нарматыўных актаў, якія супярэчаць названаму Закону;

вызначыць да 1 ліпеня 1991 года парадак і размеры платы, якая бярэцца за дзяржаўную рэгістрацыю прадпрымальнікаў у адпаведнасці з палажэннямі артыкула 5 названага Закона;

вызначыць да 1 ліпеня 1991 года парадак ліцэнзавання асобных відаў прадпрымальніцкай дзейнасці прадпрыемстваў (юрыдычных асоб) і грамадзян.

Старшыня Вярхоўнага Савета Беларускай ССР
М. ДЗЕМЯНЦЕЙ.

28 мая 1991 г., гор. Мінск.

Усё большае прызнанне на ўнутрысаюзным і міжнародным рынках заваёўвае прадукцыя вытворчага аб'яднання «Гарызонт». Канструктары беларускага прадпрыемства цесна супрацоўнічаюць з калегамі сусветна вядомай фірмы «Філіпс». Сярод новых распрацовак гарызонтальная апаратура спадарожнікавага тэлебачання і перадачы графічнай інфармацыі.

НА ЗДЫМКАХ: інжынер-канструктар Юрый ШЫНГЕРЭЙ за наладкай прыёмніка спадарожнікавага тэлебачання; у цэху вытворчасці каляровых тэлевізійных кінескопаў вытворчага аб'яднання «Карал».

Фота Я. КАЗАКОВА.

Ці патрэбны рэспубліцы прыватныя дэтэктывы?

Пункт погляду

Чытачу ўжо не раз даводзілася чуць або чытаць на старонках рэспубліканскіх, цэнтральных газет інфармацыю аб з'яўленні і дзейнасці ў шэрагу гарадоў Саюза вышукных агенцтваў і бюро. Найбольш вядомы маскоўскі «Алекс» з філіяламі па краіне.

Разам з тым, упэўнены ў гэтым, у большасці чытачоў уяўленне аб даных структурах цьмянае. І гэта натуральна, нават мясцовыя ўлады і парламенты, як заканадаўчыя органы, не выпрацавалі наконт гэтага пэўных законаў або палажэнняў, якія рэгламентавалі б дзейнасць вышукных і ахоўных агенцтваў і бюро.

Аднак ці патрэбны яны Беларусі?

Так, рэспубліцы яны востра неабходныя. І гэта, з улікам уваходжання Беларусі ў новую эканамічную сістэму, пераходу да рынкавых адносін, не даніна модзе. Не за гарамі час, калі з'явяцца тысячы акцыянерных, кааператыўных, прыватных фірм, магазінаў, цырульняў, майстэрань і г. д. У сваю чаргу іх з'яўленне дае штуршок фарміраванню «ценявой сілы», — груп рэкету, вымагальнікаў, аферыстаў, тых, хто хоча хутка разбагацець за чужы кошт.

Натуральна, ахапіць і расследаваць усе выпадкі і канфлікты дзяржаўныя праваахоўныя органы цяпер не ў стане. У будучым жа гэта стане яшчэ больш праблематычным. Вось тут і акажуць сапраўдную дапамогу прыватныя вышукныя агенцтвы і ахоўныя кааператывы. І яны павінны атрымаць дзяржаўную падтрымку, якая бачыцца ў прыняцці адпаведнага закона або палажэння. Пры гэтым трэба акрэсліць статус прыватных вышукных агенцтваў і ахоўных кааператываў; асноўныя напрамкі дзейнасці і ўзаемадзеяння з органамі МУС і КДБ; прававую аснову дзейнасці і кампетэнцыі, прававыя абавязкі агенцтваў перад грамадзянамі і арганізацыямі рэспублікі і іх правы. Асобна неабходна вырашыць пытанне прымянення прыватнымі дэтэктывамі зброі.

Калі гэты закон у рэспубліцы не будзе ў бліжэйшыя 1,5—2 гады прыняты, то паўстане рэальная небяспека ўзнікнення пад дахам вышукных і ахоўных агенцтваў іменна «ценявой сілы», аб якой гаварылася вышэй.

Як уяўляюцца дзейнасць і камплектацыя вышукных і ахоўных агенцтваў?

Па-першае, у іх павінны працаваць перш за ўсё супрацоўнікі аператыўных, аператыўна-тэхнічных падраздзяленняў МУС і КДБ, пракуратуры, г. зн. прафесіяналы, людзі, якіх вучылі гэтай справе ў спецыяльных навучальных установах. Дарэчы, прыход у агенцтвы такіх спецыялістаў аўтаматычна здымае пытанне наконт права для прыватных дэтэктываў насіць зброю... Такія асобы заўсёды мелі пры сабе зброю і добра ведаюць статус яе прымянення.

Чытача, напэўна, цікавіць, а што калі проста нейкі грамадзянін Беларусі захацеў бы адкрыць або паступіць на работу ў прыватнае вышукное або ахоўнае бюро?

Такое права грамадзянін павінен атрымаць, але перш чым стаць прыватным дэтэктывам, яму запатрабуецца прайсці прафесіянальную падрыхтоўку на курсах МУС, дапусцім, тэрмінам адзін год. МУС рэспублікі ў стане адкрыць такія курсы для жадаючых стаць прыватнымі дэтэктывамі, і яны павінны быць платнымі, з абавязковай стажыроўкай у яго аператыўных падраздзяленнях.

Прыватны дэтэктыў у сваёй рабоце павінен мець пастаянны рабочы кантакт з супрацоўнікамі следчых і аператыўных падраздзяленняў МУС, доступ да інфармацыйна-аналітычных цэнтраў...

У краінах Заходняй Еўропы, ЗША прыватнымі дэтэктывамі працуюць, як правіла, былыя супрацоўнікі паліцыі, якія па тых або іншых прычынах пайшлі ў прыватны вышук (заканчэнне тэрміну кантракту, выхад на пенсію, звальненне з паліцыі па жаданню). Толькі такім асобам прадастаўляецца права займацца прыватным вышукам.

Некалькі іншай уяўляецца дзейнасць ахоўных кааператываў. У цывілізаваных дзяржавах ёсць структуры ўнутранай аховы вялікіх фірм, канцэрнаў, заводаў і г. д., супрацоўнікі якой носяць форму паліцыі дзяржавы з адрозненнем у атрыбутах, якія ўказваюць, што ахова прыватная. Камплектуюцца ж яны былымі ваеннаслужачымі спецпадраздзяленняў арміі, паліцыі, спартсменамі пэўных відаў спорту — адным словам, зноў жа людзьмі, што прайшлі курс спецыяльнага навучання.

Цяпер неабходна максімальна выкарыстаць наяўныя напрацоўкі. У прыватнасці, вырашыць наконт дазволу нашэння міліцэйскай формы супрацоўнікамі ахоўных бюро (кааператываў) пры выкананні імі службовых абавязкаў — няхай гэта ахова завода, фірмы, кафэ або рэстарана. У такіх бюро, фірмах, зноў жа, адкрыць зялёнае святло для супрацоўнікаў МУС, спецпадраздзяленняў Савецкай Арміі, спартсменаў. Між іншым, апошнім пасля пакідання імі рынгу, памосту вельмі цяжка знайсці сабе месца ў жыцці, а тут у чалавека з'яўляецца шанц і ў далейшым быць карысным грамадству і сваёй сям'і.

Пакуль жа ў рэспубліцы ідзе стыхійны працэс стварэння вышукных і ахоўных агенцтваў, а адсюль — адценне крымінагеннасці і ігнараванне існуючых законаў. Вядома, падобны працэс — зусім непажаданы.

Думаю, што ўзнятую тэму прадоўжаць зацікаўленыя чытачы.

У. КСЁНЗ,
маёр КДБ СССР.

Колькі ў нас з «партфелямі»

Пры абмеркаванні праблем нашай эканомікі, яе перабудовы і перспектыў часта размова заходзіць аб бюракратызме ў кіраванні, аб раздутых штатах і г. д. А як на самай справе ў нас у рэспубліцы?

Няштатны карэспандэнт «Звязды» супрацоўнік упраўлення інфармацыі і грамадскіх сувязей Саўміна рэспублікі Аляксей Зайкоўскі папрасіў расказаць пра апарат кіравання, яго колькасць і структуру начальніка аддзела статыстыкі працы Дзяржкамстата БССР Алу СВЯЦЕНКА:

Вы прасілі расказаць

— У апошні час у сродках масавай інфармацыі часта гаворыцца пра непамерна вялікія штаты кіраўніцкіх работнікаў. Трэба прызнаць, што іх высокая ўдзельная вага з'яўляецца параджэннем цэнтралізаванай сістэмы кіравання.

Хто ж адносіцца да кіраўніцкага персаналу? Гэта кіраўнікі і намеснікі кіраўнікоў прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый, калгасаў і саўгасаў, кааператываў, начальнікі цэхаў, аддзелаў і іншых структурных падраздзяленняў, асобныя галоўныя спецыялісты, інжынеры і тэхнікі, дырэктары школ, галоўныя ўрачы бальніц, загадчыкі дзіцячых садоў, эканамісты, бухгалтары, канцылярскі персанал і інш.

Цяпер колькасць кіраўніцкага персаналу ў рэспубліцы складае 593,6 тысячы, або 11,7 працэнта ад агульнай колькасці рабочых, служачых, калгаснікаў і кааператараў. З усёй яго колькасці ў заводаўпраўленнях і цэхах прадпрыемстваў, аб'яднанняў, сацыяльна-культурных установах працуюць 528,3 тысячы чалавек, або амаль 90 працэнтаў. Так, напрыклад, на прадпрыемствах прамысловасці ў сферы кіравання занята 182 тысячы чалавек, у сельскай гаспадарцы (уключаючы і калгасы) — 85,2, у будаўніцтве — 72,8, на транспарце і ў сувязі— 35,5. Усяго ж у галінах матэрыяльнай вытворчасці занята 434 тысячы чалавек, або 73 працэнты кіраўніцкага персаналу, а ў невытворчых сферах — 94,3 тысячы. Трэба сказаць, што высокая ўдзельная вага ў кіраўніцкім персанале начальнікаў цэхаў і змен, майстроў, спецыялістаў усіх напрамкаў, кіраўнікоў падраздзяленняў (упраўленняў, аддзелаў, сектараў, лабараторый і да т. п.), работнікаў планавання і бухгалтарскага ўліку і іншых катэгорый. Вядома, большасць з іх выконваюць вялікую работу па кіраванню грамадскай вытворчасцю, установамі і арганізацыямі невытворчай сферы. І тым не менш — гэта, сапраўды, занадта раздутыя штаты. Цяпер працоўным калектывам прадпрыемстваў і аб'яднанняў прадастаўлены практычна бязмежныя правы. Яны самастойна вызначаюць структуру кіравання, устанаўліваюць штаты і затраты на кіраванне. Але гэта не прывяло да скарачэння і спрашчэння кіраўніцкіх структур, як меркавалася. Наадварот, у параўнанні з 1985 годам колькасць кіраўнікоў павялічылася на 8,4 тысячы чалавек, або на 1,4 працэнта, у тым ліку ў прамысловасці — на 10,3 тысячы, або на 6 працэнтаў, у невытворчых сферах — на 8,8 тысячы, або на 10,3 працэнта.

На працягу апошніх пяці гадоў у рэспубліцы ліквідавана частка міністэрстваў і ведамстваў, рэспубліканскіх органаў гаспадарчага кіравання. Як вядома, ліквідаваны Мінбыт, Мінляспром, Камітэт народнага кантролю, аб'яднаны ў адно міністэрства — народнай адукацыі — тры ранейшыя адпаведныя органы, функцыі былых Мінхарчпрома, Мінмясамалпрома, Мінплодаагароднінагаса, Дзяржкамсельгастэхнікі, Упррыбгаса выконвае цяпер Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання, аб'яднаны Мінпаліўпрам і Дзяржкамгаз, Дзяржкіно і Мінкультуры, на базе Мінаўтатранса і Галоўрачфлота створана Міністэрства транспарту. У выніку органы кіравання зменшыліся амаль на 25 тысяч чалавек, або на 35,7 працэнта. (Цэнтральны апарат органаў дзяржаўнага кіравання скарочаны амаль напалавіну, абласны — на 13 працэнтаў, раённы — на 10,5).

У апараце органаў дзяржаўнага кіравання працуе ўсяго 37,4 тысячы чалавек, або 6,3 працэнта ад усяго кіраўніцкага персаналу рэспублікі. Цэнтральны апарат органаў дзяржаўнага кіравання — міністэрствы, дзяржаўныя камітэты і іншыя рэспубліканскія ведамствы — цяпер налічвае 4,2 тысячы чалавек, або 0,7 працэнта ад агульнай колькасці апарату кіравання па рэспубліцы. Напрыклад, у цэнтральным апараце Мінхлебапрадуктаў, Мінбудматэрыялаў, Мінлясгаса, Мінмантажспецбуда, Мінвадгаса, Мінсувязі, Мінтранса і іншых налічваецца ад 25 да 100 чалавек.

Толькі ў судовых і юрыдычных установах колькасць працуючых некалькі ўзрасла і складае цяпер 2,1 тысячы чалавек.

Варта падкрэсліць: мясцовыя Саветы народных дэпутатаў таксама атрымалі права вызначаць колькасць работнікаў апарату. Тут цяпер занята 16 тысяч чалавек, або 2,7 працэнта ад агульнай колькасці кіраўніцкага персаналу рэспублікі, у тым ліку ў абласных Саветах народных дэпутатаў — 1,7 тысячы чалавек (0,3 працэнта), у гарадскіх і раённых Саветах — 6,3 тысячы (1,1), у пасялковых і сельскіх Саветах — 8 тысяч (1,4).

Усяго на ўтрыманне органаў дзяржаўнага кіравання, праваахоўных органаў з бюджэту выдаткоўваецца 162 мільёны рублёў, або 9 працэнтаў усіх расходаў на кіраванне і 1,1 працэнта ад усіх расходаў бюджэту рэспублікі. Каля 70 працэнтаў усіх бюджэтных затрат прыпадае на ўтрыманне работнікаў мясцовых органаў дзяржаўнай улады і кіравання.

У рэспубліцы са 100 чалавек, занятых у народнай гаспадарцы, 12 адносяцца да апарату кіравання, што прыкладна ў 2 разы ніжэй, чым у перадавых краінах з развітой рынкавай эканомікай. І гэта, між іншым, пры тых умовах, што сродкамі разнастайнай аргтэхнікі і персанальнымі камп'ютэрамі нашы кіраўнікі забяспечаны намнога горш. У сувязі з гэтым любая паспешнасць і валявыя рашэнні пры скарачэнні апарату адначасова могуць пагоршыць і кіраванне эканомікай.

Тым не менш па даручэнню ўрада рэспублікі навуковымі ўстановамі распрацоўваецца генеральная схема кіравання, якая будзе прадугледжваць структурныя змяненні адпаведна патрабаванням рынкавага гаспадарання. Дарэчы, сваё важкае слова павінны сказаць працоўныя калектывы, якія вельмі нясмела ўплываюць на працэс удасканалення і падзешаўлення апарату. А Законам жа аб прадпрыемствах прадугледжана, што яны абавязаны эканомна выкарыстоўваць сродкі на кіраванне.

Цяпер стала модным крытыкаваць «усё» і «ўся» — начальства, спецыялістаў — усіх, хто працуе ў органах кіравання. Але без апарату кіравання ні адна краіна свету не абыходзіцца. Толькі наіўны або некампетэнтны чалавек можа думаць, што дзяржава здольная існаваць без апарату кіравання. Пытанне павінна ставіцца не наконт таго, патрэбны ці не патрэбны апарат, а якім ён павінен быць. Хацелася б — каб быў кампетэнтным. Гэта, напэўна, самае важнае.

АПОШНЯЯ ІНФАРМАЦЫЯ АД 18 ДА 18 СУТАК

ЯК МЭРА ВЫБІРАЛІ

МАГІЛЕЎ. (А. Санчук). Нарэшце гарадскі Савет здолеў выбраць свайго старшыню. Ім стаў народны дэпутат СССР Сяргей Габрусеў.

Выбары мэра ў адпаведнасці з Законам «Аб мясцовым самакіраванні і мясцовай гаспадарцы ў Беларускай ССР» працягваліся амаль тры месяцы. Першае галасаванне адбылося яшчэ ў сакавіку. Але тады ніхто з прэтэндэнтаў на пасаду старшыні не здолеў набраць патрэбнай колькасці галасоў. Магілёў фактычна апынуўся на грані «ўрадавага крызісу» [illegible] маштабу. Пачалі гучаць навот прапановы аб роспуску Савета.

І ўсё ж дэпутаты здолелі выйсці з тупіковай сітуацыі. Большасць з іх палічыла неабходным прагаласаваць за С. Габрусева, які ўжо год узначальваў гарвыканкам. Ад яго дэпутаты і выбаршчыкі чакаюць выпрацоўкі [illegible] планаў сацыяльна-эканамічнага развіцця горада.

ПОМНІКІ АБАРОНІЦЬ ЗАКОН

Занядбанная нацыянальная гісторыка-культурная спадчына ў хуткім часе будзе мець надзейную дзяржаўную ахову і падтрымку.

Прэзідыум Вярхоўнага Савета рэспублікі даручыў Міністэрству культуры БССР распрацаваць адпаведны праект закона і вынесці яго на разгляд пятай сесіі. У праекце мяркуецца абумовіць стварэнне ў Беларусі незалежнай ад выканаўчых органаў усіх узроўняў Дзяржаўнай інспекцыі па ахове помнікаў гісторыі і культуры.

Яшчэ да прыняцця закона будзе значна ўмацавана кадрамі Дзяржаўная інспекцыя па ахове помнікаў гісторыі і культуры ў саставе Міністэрства культуры. Інспектары, якія будуць падпарадкоўвацца толькі начальніку рэспубліканскай інспекцыі, з'явяцца ва ўсіх абласных цэнтрах, а таксама ў Кобрыне, Полацку, Мазыры, Лідзе, Міры, Слоніме, Навагрудку, Нясвіжы, Бабруйску і Мсціславе.

МУДРАМЕР ДЛЯ ШАСЦІГОДАК

УШАЧЫ. (В. Караленка). Упершыню Ушацкае раёна правяло дыферэнцыраваны набор у пачатковыя класы. Шасці- і сямігодкі цяпер будуць займацца ў класах трох тыпаў: клас паскоранага развіцця, узроставай нормы і ў класе выраўноўвання. Такія класы ўжо існуюць у некаторых школах Магілёва, Бабруйска і Лёзна. А «прыйшла» ініцыятыва з Украіны, дзе падобных школ існуе ўжо больш шасцідзесяці.

Мэта новай справы — эфектыўна выкарыстоўваць вучэбны час, аблегчыць дзецям засваенне праграмы, бо займацца яны будуць у адным тэмпе. Праграма ва ўсіх класах будзе аднолькавая. І толькі на вучняў класа паскоранага развіцця [illegible] з першага класа. Яны пачнуць узмоцнена вывучаць англійскую мову і займацца маляваннем.

Дарэчы, гэты клас, як і клас выраўноўвання, будзе [illegible], што дазволіць удзяліць больш педагагічнай увагі кожнаму вучню.

Трэба асабліва адзначыць, што ўсе класы — [illegible], рухомыя, і пераход з аднаго ў другі [illegible]. Адначасова ў школах раёна адкрываюцца беларускамоўныя класы.

ПЫТАННЕ РЭПАРЦЁРУ: ТАК ЦІ НЕ?

У НАГРУЗКУ... РАДЫЯЦЫЯ

Днямі давялося пабываць у Нясвіжскім раёне. Чуў, што быццам бы на Гарадзейскім цукровым камбінаце [illegible] ўкралі нейкі прыбор, які аказаўся радыеактыўным.

В. ГАЛУБОВІЧ.

г. Мінск.

Рэдакцыя звязалася з пракуратурай Нясвіжскага раёна. Вось што нам паведамілі.

На мінулым тыдні невядомыя разукамплектавалі прыбор на Гарадзейскім цукровым камбінаце, які прызначаецца для кантролю за работай печы па абпальванню вапны. Хутчэй за ўсё, выкрадальнікаў цікавілі свінцовыя пліты, якімі быў пакрыты прыбор. Аказвалася, што [illegible] металічная капсула з радыеактыўным цэзіем. Ва ўсякім разе, калі кампетэнтныя спецыялісты прыбылі на месца здарэння, [illegible] у дзесяткі разоў больш, чым у месцах самага моцнага забруджвання ў вядомай чарнобыльскай зоне.

Абласныя органы [illegible] расследаванне гэтага надзвычайнага здарэння. [illegible]

● СТОП-ФАКТ ● СТОП-ФАКТ ● СТОП-ФАКТ

САБАЧКА ПЕРАШКОДЗІЎ...

КРЫЧАЎ. (А. Балдоўскі). Двойчы судзімы, нідзе не працуючы Сяргей Белянкоў [illegible] не меў, хаця і з'яўляўся ўладальнікам бацькоўскай хаты ў вёсцы Глушнева, прыгарадзе Крычава. Вярнуўшыся на свабоду з чарговай «адсідкі» ў верасні 1987 года, ён [illegible]

[illegible]

Першы раз Сяргей наведаўся на склад міжраённай базы аблспажыўсаюза [illegible] рублёў на 1989-га. Тры «запаскі» для матацыкла — таксама [illegible]

У чэрвені таго ж года [illegible]

Народны суд за ўсе тры крадзяжы вызначыў Сяргею Белянкову 4 гады пазбаўлення волі, а [illegible]

Вядзецца Крычаўская міжраённая аўтатранспартная ... Міхаіл Сапега, як раней не судзімы, атрымаў 3 гады пазбаўлення волі, з абавязковым прыцягненнем да працы на народнагаспадарчых будоўлях.

У РОЛІ РАБАЎНІКА... САЛДАТ

МІНСК. У Кастрычніцкі РАУС сталіцы звярнулася студэнтка Мінскага педінстытута. Яна заявіла, што 4 чэрвеня невядомы, пагражаючы нажом, адабраў у яе залатыя [illegible]

Праз пару дзён, [illegible] чарговай службы. Узбуджана крымінальная справа. Неўзабаве давядзецца «абароньцу» трымаць адказ па закону.

Выпуск падрыхтавалі: У. ГОЙТАН, І. КАРНЕЙ, С. СУЛКОЎСКІ, А. СЛАНЕЎСКІ, А. КОКТЫШ.
Нашы тэлефоны: 32-44-02, 32-60-13, 32-31-98.

А ці бачым мы мэту?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

краіны. Гнілі яе за мяжу, ні-быта самым адсталым краіны, дзякуючы гэтаму «жылі» і [illegible] развіваліся. Толькі ж цяпер і гэтага няма... А як вынік — няма ні валюты, ні развіцця. Не павінна быць і бясконцага [illegible] кіруючых структур.

Таму Вярхоўнаму Савету рэспублікі неабходна дакладна вызначыцца на ўкараненні ў жыццё рынкавых адносін — і чым хутчэй, тым лепш гэта будзе для людзей, тым хутчэй зажывуць яны па-чалавечы. Нішто не ставіць так чалавека ў безвыходнае становішча, як невызначанасць і непэўнасць у будучым жыцці.

І яшчэ адно. Гэта — механізм выканання законаў і адказнасць за выкананне. Без гэтага законы, указы, праграмы мёртвыя.

Парламенту Беларусі час запатрабаваць ад урада поўнай адказнасці за ўсе эканамічныя і сацыяльныя працэсы ў рэспубліцы. Хопіць ківаць на цэнтр — на Гарбачова, Паўлава і іншых, глядзець і чакаць — што скажуць там, наверсе. Усё павінна рабіцца і [illegible] тут — у імя нашага беларускага народа.

З'яўляючыся сакратарам райкома партыі, не магу не спыніцца на партыйных справах. На мой погляд, справы ў нас нікуды не вартыя І ў асноўным — з-за вялікага кансерватызму кіраўніцтва. Яно ніяк не можа змірыцца з тым, што ранейшае «адзінства» думак і памкненняў, пакорлівасць і «вернасць» іх рашэнням і ўказанням страчаны назаўсёды. Мая думка такая: кіраўніцтва партыйнай арганізацыі рэспублікі кансерватыўнае, яму не стае гнуткасці і кампраміснасці, яно адарвана ад жыцця, хоць не скажу, што яно нідзе не бывае і не ведае становішча спраў на месцах... Не ў гэтым справа. Яны кіруюць па 20—40 гадоў, іх мысленне не дазваляе ім зразумець усё, змяніць стратэгію і тактыку. Вера падарвана не ў партыю, а ў яе кіраўніцтва, якое не змагло прадбачыць падзеі і найперш перабудавацца само.

Не ведаем мы і сёння, якой бачыць Кампартыя рэспублікі будучыню нашага краю. Вось і бягуць з партыйных камітэтаў — хто куды можа. З Цэнтральнага Камітэта — ведама справа, у Вярхоўны Савет, Савет Міністраў. [illegible]

Мае вывады. Трэба рэзка і неадкладна абмаладзіць кіраўніцтва — думаючымі, смелымі, рашучымі людзьмі, якія і прапануюць новую стратэгію і тактыку работы партыі ва ўзніклых умовах.

І я хачу сказаць, што мае [illegible]. Камуніст: колькі людзей — столькі і меркаванняў. Аднак кожны камуніст павінен мець пазіцыі — ясныя, цвёрдыя, перакананыя, рэальныя.

У. АЎЧЫНКІН,
першы сакратар Бабруйскага райкома Кампартыі Беларусі, дэпутат Магілёўскага абласнога Савета народных дэпутатаў.

Узрост ведам не перашкода

БЕРАСТАВІЦА. (**Н. Абрамовіч**). Раённая бібліятэка, напэўна, ужо можа вылучаць кандыдатам у «Кнігу рэкордаў Гінеса» свайго пастаяннага 87-гадовага чытача з в. Плюхаўцы Аляксандра Іосіфавіча Мелянца. Нягледзячы на ўзрост, гэты чалавек захаваў цудоўную памяць, а веды, асабліва па гісторыі, у яго прама энцыклапедычныя.

У любы час года Мелянец ездзіць у бібліятэку на веласіпедзе, ігнаруючы рэйсавыя аўтобусы. У сваю чаргу і ў бібліятэцы яму рады. Як ні дзіўна, але Аляксандр Іосіфавіч амаль самы актыўны чытач. Ён першым з наведвальнікаў прачытаў Салжаніцына, іншыя творы, якія з'явіліся ў друку апошнім часам.

Бываюць выпадкі, калі дае аб сабе знаць хвароба, і тады работнік бібліятэкі В. Канецкая прыносіць яму кнігі дадому. А аднавяскоўцы кожны дзень бачаць старога калгасніка чытаючым за сталом ля акна.

Адзіная праграма па Чарнобылю

У Кабінеце міністраў СССР

У мэтах ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС і сітуацыі, звязанай з гэтай аварыяй, Кабінет міністраў СССР пастанавіў:

Урадам РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР, саюзным міністэрствам і ведамствам, якія ўдзельнічаюць у рэалізацыі Дзяржаўнай саюзна-рэспубліканскай праграмы неадкладных мер на 1990—1992 гады па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС, забяспечыць безумоўнае выкананне заданняў, прадугледжаных на 1991 год указанай праграмай, а таксама рэспубліканскімі праграмамі па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Савету Міністраў РСФСР, Кабінету міністраў Украінскай ССР і Савету Міністраў Беларускай ССР забяспечыць у чэрвені 1991 г. завяршэнне работы па заключэнню дагавораў падраду на будаўніцтва жылых дамоў, аб'ектаў культурна-бытавога, сацыяльнага прызначэння і камунальнай гаспадаркі для грамадзян, перасяляемых з забруджаных раёнаў, маючы на ўвазе забяспечыць выкананне заданняў па будаўніцтву гэтых аб'ектаў у адпаведнасці з асноўнымі паказчыкамі рэалізацыі мерапрыемстваў Дзяржаўнай саюзна-рэспубліканскай праграмы неадкладных мер на 1990—1992 гады па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС у 1991 годзе, зацверджанымі пастановай Вярхоўнага Савета СССР ад 12 студзеня 1991 г.

Міністэрству аховы здароўя СССР, Савету Міністраў РСФСР, Кабінету міністраў Украінскай ССР і Савету Міністраў Беларускай ССР:

прыняць у чэрвені — ліпені 1991 г. меры, накіраваныя на ўдасканаленне структуры органаў аховы здароўя ў кантралюемых зонах, прыцягненне да работы ў іх, у тым ліку на кантрактнай аснове, і замацаванне медыцынскіх кадраў, дааснашчэнне медыцынскіх устаноў сучасным абсталяваннем і медыкаментамі. Забяспечыць прыярытэтнасць мерапрыемстваў па прафілактыцы магчымых аддаленых вынікаў, абумоўленых аварыяй на Чарнобыльскай АЭС;

паскорыць правядзенне комплексных абследаванняў грамадзян, якія пражываюць у кантралюемых зонах, і складанне на гэтай аснове банка медыка-біялагічных даных аб стане здароўя насельніцтва;

сумесна з Усеагульнай канфедэрацыяй прафсаюзаў СССР забяспечыць правядзенне ў 1991 годзе мерапрыемстваў па аздараўленню насельніцтва пацярпеўшых у выніку аварыі на Чарнобыльскай АЭС раёнаў, і перш за ўсё дзяцей і падлеткаў.

Міністэрству аховы здароўя СССР, Міністэрству сельскай гаспадаркі і прадуктаў харчавання СССР, Міністэрству геалогіі СССР, Камітэту гідраметэаралогіі СССР, Савету Міністраў РСФСР, Кабінету міністраў Украінскай ССР і Савету Міністраў Беларускай ССР завяршыць у 1991 годзе стварэнне сістэмы ведамаснага і дзяржаўнага радыяцыйнага кантролю сельскагаспадарчых і харчовых прадуктаў, вады, глебы з ахопам кожнага населенага пункта кантралюемай зоны, істотна палепшыць санітарна-асветніцкую і інфармацыйную работу сярод насельніцтва па пытаннях дзеяння радыяцыі.

Міністэрству атамнай энергетыкі і прамысловасці СССР, Міністэрству электроннай прамысловасці СССР, Міністэрству радыёпрамысловасці СССР і Камітэту стандартызацыі і метралогіі СССР забяспечыць безумоўнае выкананне ўстаноўленых на 1991 год заданняў па вытворчасці індывідуальных дазіметраў і іншых прыбораў радыяцыйнага кантролю.

Дзяржаўнай камісіі СССР па надзвычайных сітуацыях, Міністэрству эканомікі і прагназіравання СССР, Дзяржаўнаму камітэту СССР па навуцы і тэхналогіях, Міністэрству фінансаў СССР, Міністэрству аховы здароўя СССР, Міністэрству сельскай гаспадаркі і прадуктаў харчавання СССР, Савету Міністраў РСФСР, Кабінету міністраў Украінскай ССР, Савету Міністраў Беларускай ССР і іншым зацікаўленым міністэрствам і ведамствам:

забяспечыць у адпаведнасці з Законам СССР «Аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы» і «Канцэпцыяй пражывання насельніцтва ў раёнах, якія пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС» дапрацоўку адзінай доўгатэрміновай дзяржаўнай саюзна-рэспубліканскай праграмы па абароне насельніцтва ад уздзеяння вынікаў чарнобыльскай катастрофы і прадставіць у верасні 1991 г. гэту праграму ў Кабінет міністраў СССР;

Міністэрству атамнай энергетыкі і прамысловасці СССР сумесна з Кабінетам міністраў Украінскай ССР і іншымі зацікаўленымі міністэрствамі, ведамствамі і арганізацыямі вызначыць да 1 верасня 1991 г. парадак і тэрміны вываду з эксплуатацыі энергаблокаў Чарнобыльскай АЭС.

Савету Міністраў РСФСР, Кабінету міністраў Украінскай ССР, Савету Міністраў Беларускай ССР, Міністэрству сельскай гаспадаркі і прадуктаў харчавання СССР, Дзяржаўнаму камітэту СССР па закупках харчовых рэсурсаў, Міністэрству рыбнай гаспадаркі СССР, Міністэрству гандлю СССР і Міністэрству знешніх эканамічных сувязей СССР прыняць меры да больш поўнага забеспячэння насельніцтва, якое пражывае ў радыеактыўна забруджаных у выніку аварыі на Чарнобыльскай АЭС раёнах, чыстымі прадуктамі харчавання ў адпаведнасці з рацыянальнымі нормамі спажывання, звярнуўшы асаблівую ўвагу на пастаўку ў гэтыя раёны, у першую чаргу для дзяцей, цяжарных жанчын і кормячых маці, прадуктаў харчавання, абагачаных вітамінамі, пекцінавымі і іншымі біялагічна актыўнымі рэчывамі.

***

Кабінет міністраў СССР вызначыў таксама комплекс мер па стварэнню неабходных умоў для накіравання на адпачынак у зарубежныя краіны дзяцей з раёнаў, пацярпеўшых у выніку аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Прынята прапанова Савецкага дзіцячага фонду імя У. І. Леніна, Савета Міністраў РСФСР, Кабінета міністраў Украінскай ССР, Савета Міністраў Беларускай ССР аб фінансаванні за іх кошт у савецкіх рублях перавозкі ў зарубежныя краіны 10,5 тыс. дзяцей і суправаджаючых іх асоб па лініі МГА СССР, Мінабароны СССР, МШЗ СССР і Мінмарфлота СССР. Даручана МГА СССР, МШЗ СССР, Мінмарфлоту СССР сумесна з ДФ імя У. І. Леніна выршыць пытанне аб ільготным 50-працэнтным кошце праезду па тэрыторыі СССР дзяцей і суправаджаючых іх асоб у зарубежныя краіны.

Прынята прапанова савета УКП СССР аб ажыццяўленні і фінансаванні за яго кошт у савецкіх рублях аўтатранспартнай перавозкі 5 тыс. дзяцей і суправаджаючых іх асоб на адпачынак і аздараўленне ў зарубежныя ўсходнееўрапейскія краіны.

Прадугледжваецца, што МЗС СССР, Міністэрства аховы здароўя СССР, Мінгандаль СССР, урады РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР акажуць неабходнае садзейнічанне СДФ імя У. І. Леніна і савету УКП СССР у арганізацыі медыцынскага абследавання, экіпіроўкі і накіравання на адпачынак у зарубежныя краіны дзяцей і суправаджаючых іх асоб з раёнаў, якія пацярпелі ў выніку аварыі на Чарнобыльскай АЭС. МЗС СССР праз адпаведныя савпасольствы і консульствы будзе аказваць неабходную дапамогу ў вырашэнні пытанняў, звязаных са знаходжаннем дзяцей за рубяжом.

Каму і навошта патрэбна такая дэзінфармацыя?

Ліст у «Звязду»

Пазнаёміўшыся з апошнім, трэцім нумарам газеты «Славянские ведомости», якая невядома дзе і кім выдаецца (ні выдаўца, ні сталага адрасу, ні нават тэлефона...), я пераканаўся, што свабода слова ў нас, на жаль, можа выкарыстоўвацца для таго, каб беспардонна падтасоўваць факты. З артыкула «Услед за рэзідэнтам ЦРУ...», які пачынаецца з пытання: «Каму і навошта патрэбны Нацыянальны культурна-асветны цэнтр пры АН БССР?» і падпісаны псеўданімам Е. Тайновіч, я са здзіўленнем даведаўся, што той часовы творчы калектыў па стварэнню Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Ф. Скарыны (бачыце: ужо дзве недакладнасці ў адной назве), якім я цяпер кірую, інспіраваны не нацыянальнымі патрэбамі, а ні больш, ні менш — «рэзідэнтам ЦРУ» А. Надсанам. Гэта, маўляў, ён, лонданскі святар, які прыбыў «у сакавіку мінулага года» ў Мінск, сабраў кіраўнікоў БНФ у музеі старабеларускай культуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР і падкінуў ідэю стварэння цэнтра, падобнага лонданскаму. А Савет Міністраў БССР, маўляў, паслухаўшы і «рэзідэнта ЦРУ», і кіраўнікоў БНФ з лёгкасцю незвычайнай, не шкадуючы «грошай з народнай кішэні», рэалізаваў тую варожую задуму...

Адным словам, чытача «Славянских ведомостей» павінен быў ахапіць жах.

Аднак А. Надсан мае дачыненне да стварэння Скарынаўскага цэнтра ў Мінску не большае, чым я да стварэння Скарынаўскага музея і бібліятэкі ў Лондане. Увесь парадокс заключаецца ў тым, што Савет Міністраў БССР прыняў сваё распараджэнне ад 15 жніўня 1990 года ў адпаведнасці з рашэннем Бюро ЦК КПБ, прынятым **10 жніўня 1988 года**, г. зн. задоўга да першага прыезду А. Надсана ў Мінск. У сваю чаргу рашэнне ЦК КПБ было абумоўлена «Скарынаўскай праграмай», распрацаванай яшчэ ў 1981 годзе.

Каб Е. Тайновіч хацела высветліць ісціну, яна лёгка магла б знайсці адпаведныя дакументы. Аднак аўтарам яўна кіравала жаданне зрабіць белае чорным, а чорнае белым. Бо інакш чаму яна фальсіфікуе самыя элементарныя факты? Даказваючы, што Скарынаўскі цэнтр нікому не патрэбен, ці, дакладней, патрэбен толькі «рэзідэнту ЦРУ», яна прыводзіць аргументы хіба што для недасведчанага чытача.

Аргумент першы. Цэнтр не патрэбен, таму што ён «будзе вырашаць праблемы беларускай мовы, літаратуры, вывучаць абрады і звычаі беларускага народа, узаемасувязь (?) і г. д.», а, маўляў, «гэтымі праблемамі займаюцца цэлыя інстытуты той жа Акадэміі навук БССР» (далей ідуць перакручаныя назвы інстытутаў). На першы погляд, уражвае! Бо сапраўды: навошта тое дубліраванне тэматыкі? Але каб Е. Тайновіч элементарна пазнаёмілася з праграмай цэнтра і напрамкамі яго дзейнасці (а яны абмяркоўваліся на самых розных узроўнях — і да прыняцця распараджэння Савета Міністраў БССР, і пасля яго), то пераканалася б, **што ўказаных ёй напрамкаў там проста няма.** Ёсць іншыя, міждысцыплінарныя, комплексныя, якія не распрацоўваюцца або амаль не распрацоўваюцца ў іншых установах, — гісторыя духоўнай і матэрыяльнай культуры, беларусазнаўства, славяназнаўства, скарыназнаўства, археаграфія, рэлігіязнаўства, краязнаўства і г. д. (цэнтр імя Скарыны — гэта не толькі скарыназнаўства). Так што «спісваць» тут не ўдасца, бо адпаведных «гатовых распрацовак вучоных названых інстытутаў» не існуе.

Аргумент другі. А. Мальдзіс, які не з'яўляецца «скарыністам» (і як жа гэта мне толькі даверылі на працягу дзесяці гадоў кіраваць ажыццяўленнем Скарынаўскай праграмы?!), не ўзяў на работу «вядомых і прызнаных за рубяжом вучоных-скарыністаў дактароў навук Жураўскага, Анічэнку і іншых». Маўляў, для «скарынаўскага (?) цэнтра» яны не «падышлі», бо... у час Вялікай Айчыннай вайны ваявалі з фашызмам! Такую каманду, маўляў, цэнтру даў сам А. Надсан. Але... Але ўвесь парадокс заключаецца ў тым, што прафесар У. Анічэнка працуе ў цэнтры (і ўзялі мы яго на работу з вялікай цяжкасцю, бо і ўзрост пенсіённы, і мінскай прапіскі няма). Што ж датычыцца члена-карэспандэнта АН БССР А. Жураўскага, то ён загадвае аддзелам у Інстытуце мовазнаўства, і пры пераходзе ў часовы творчы калектыў цэнтра, дзе аддзелы пакуль што не прадугледжаны, істотна страціў бы ў зарплаце... І ўвогуле, гаворачы пра «агромністыя ўкладанні», якія «шчодрай рукой авансуюцца» цэнтру, Е. Тайновіч займаецца звычайнай міфатворчасцю. Бо сярэдняя зарплата тут ніжэй (пераважна — па мінімуму), чым у суседніх інстытутах. Бо часовы творчы калектыў з 23 супрацоўнікаў (а не «стогалосы», як гаворыцца ў артыкуле) туліцца, чакаючы свайго памяшкання, у трох пакойчыках, карыстаючыся пазычанымі сталамі ды паламанымі крэсламі. Якія ўжо тут «шчодрыя» асігнаванні ды яшчэ ў нялёгкіх умовах пераходу да рынку...

Аргумент трэці. Навошта той цэнтр у Мінску, калі «цэнтр па вывучэнню Ф. Скарыны і яго спадчыны» ўжо «створаны і дзейнічае» ў Полацку, на радзіме першадрукара? Сапраўды, марнатраўства! Але... Але зноў чытачу падсоўваецца свядомая дэзінфармацыя. Бо **няма** такога цэнтра ў Полацку. Ёсць толькі сціплы **музей** гісторыі беларускага кнігадрукавання, які не ў стане весці даследчыцкую работу.

Шануючы цярплівасць чытачоў, не буду тут даказваць, патрэбны ці не патрэбны ў рэспубліцы Нацыянальны навукова-асветны цэнтр імя Ф. Скарыны (дарэчы, такія цэнтры ёсць у многіх краінах). Няхай гэта рашаюць кампетэнтныя арганізацыі, шырокая грамадскасць. Што ж датычыцца кіраўніцтва, то калі Е. Тайновіч здыме з сябе таямнічую маску, калі яна дакажа, што мае хоць адну вартую скарыназнаўчую ці беларусазнаўчую працу, то няхай падае на конкурс на гэта незайздроснае месца.

Ды Бог з ім, з аўтарам дэзінфармацыйнага артыкула. Тут усё ясна. Бо пытанне пра тое, ці патрэбен нацыянальны цэнтр (першая такая ўстанова ў рэспубліцы) у грамадстве, хворым на нацыянальны нігілізм, мог задаць толькі чалавек, безнадзейна заражаны вірусам той жа хваробы. Значна важней іншае: навошта такое друкуецца? Дзеля распальвання нянавісці паміж славянскімі народамі? Дзеля павароту грамадства да сталінскіх часоў? Бо і лексіка ў артыкуле яўна запазычана з даносаў 1937 года, і пытанні-прэтэнзіі да ўрада дыктуюцца ў стылі сумна славутага Лукаша Бэндэ. Вазьміце падшыўкі газет 30-х гадоў — і супастаўце.

Улічваючы ўсё вышэй сказанае, я вымушаны патрабаваць сатысфакцыі за маральную абразу і матэрыяльную шкоду цэнтру. Так, і матэрыяльную. Бо нейкі будучы спонсар, паверыўшы дэзінфармацыі, адмовіцца фінансаваць дзейнасць цэнтра... Таму патрабую, каб рэдактар газеты Т. Бумажкова ў месячны тэрмін пералічыла на рахунак цэнтра (№ 609725 у Першамайскім аддзяленні Прамбудбанка г. Мінска) сімвалічную суму ў 3.000 рублёў (30 сярэбранікаў, індэксаваных па сённяшняму курсу).

Калі ж гэта ўмова не будзе выканана, цэнтр звернецца ў суд, каб пакараць «Славянские ведомости» на большую суму. І не толькі за асабістыя ці калектыўныя крыўды (словы «не совсем чистоплотные замыслы» чаго вартыя!). А найперш за абразу ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР, якія, калі верыць Е. Тайновіч, прымалі свае рашэнні не па сваёй добрай волі, а па волі «рэзідэнта ЦРУ». І асабліва за абразу гонару Францыска Скарыны, намаляванага ў «Славянских ведомостях» са свастыкай і ланцугом на шыі... Карыкатур на Вялікага Гуманіста не было нават пры Сталіне, нават пры гітлераўскай акупацыі. То як такое можна цярпець цяпер?!

Адам МАЛЬДЗІС.

Гэты загадкавы дзень 12 чэрвеня...

Дзень будучы — 12 чэрвеня — што рыхтуе ён Расіі і якім абяцае быць! З гэтым і іншымі пытаннямі карэспандэнты ТАСС звярнуліся да вядомага астролага П. Глобы. Звязаўшыся па тэлефоне з ленінградскім астралагічным цэнтрам «Уранія», дзе ствараецца яго школа, журналісты вельмі ўдала выйшлі прама на самога прадказальніка. І вось што ён адказаў.

— Згодна з маімі разлікамі і прагнозамі, 12 чэрвеня адбудзецца процістаянне двух планет — Сатурна з Юпітэрам. Яно абазначае новую палярызацыю сіл у грамадстве і пачатак цыкла пры вялікай колькасці разбуральных сіл, на якія ўказвае злучэнне Юпітэра з Марсам у знаку Льва. Падобнае можна параўнаць, магчыма, толькі з тым, што адбывалася ў пачатку 1917 года. Дарэчы, гэта чысло адзначана і маладзіком. Месяц у поўнай сваёй фазе будзе знаходзіцца паміж Сонцам і Зямлёй і нябачны для зямнога назіральніка — ён павернуты да яго сваім неасветленым паўшар'ем.

Гэтыя словы субяседніка, натуральна, выклікалі тэлефонныя роздумы: а як жа будзе з выбарамі прэзідэнта Расіі? Яны ж адбудуцца ў гэты загадкавы дзень.

— Трэба адзначыць, што выбары адбудуцца, але прэзідэнта не адразу ўдасца выбраць. Справа ў тым, што Старшыня Вярхоўнага Савета РСФСР Б. Ельцын, які лічыцца лідэрам з лідэраў, не набярэ патрэбнай колькасці галасоў. Ён з невялікім адрывам абыдзе народнага дэпутата СССР М. Рыжкова. А значыць, будуць паўторныя выбары... На ўсіх прэтэндэнтаў на гэты пост я гараскопаў не складаў, магу толькі сказаць, што старшыня ліберальна-дэмакратычнай партыі СССР В. Жырыноўскі ў будучым годзе вылучыцца як вялікі палітык. Між іншым, месяц назад па ленінградскаму радыё «Балтыка» я яму прадказаў удзел у сапраўднай перадвыбарнай барацьбе.

Магу пэўна выказацца і аб лёсе яшчэ аднаго кандыдата. Размова ідзе пра В. Бакаціна, які ў бліжэйшым будучым праявіць сябе на дыпламатычнай рабоце.

— А як вы адносіцеся да выказвання А. Няўзорава, што, згодна з усімі магічнымі і кабалічнымі вучэннямі, 12 чэрвеня — дзень цалкам ушчэрбнага Месяца. Дзень, калі, як лічаць акультысты, людзям можна ўнушыць усё, што хочаш, і чаго хочаш можна ад іх дабіцца...

— Сапраўды, 12 чэрвеня, асабліва першая палавіна гэтага дня, да 17-й гадзіны маскоўскага часу, звязана з так званым сатанінскім дваццаць дзевятым днём Месяца, які яшчэ ў старажытнасці быў адзначаны небяспекай разгулу цёмных сіл і папярэджаннем людзей аб непажаданасці іх удзелу ў масавых мерапрыемствах. Заўважу, што сімвалам гэтага дня з'яўляецца шматгаловая гідра. Адзін з дванаццаці подзвігаў Геракла якраз і звязаны са страшыдлам. У старажытнагрэчаскай міфалогіі — гіганцкая дзевяцігаловая змяя, якая жыла ў Лярнейскім балоце, лічылася непераможнай, таму што на месцы адсякаемых галоў у яе выраслі новыя. Геракл забіў гідру, прыпальваючы гарачай галаўнёй шыі абезгалоўленага страшыдла.

Вось чаму складваецца ўражанне, што будучымі выбарамі як быццам кіруе чыясьці нябачная і нясветлая па сваіх перакананнях рука. Так што ў даным выпадку я поўнасцю падтрымліваю Няўзорава.

Але хачу падкрэсліць — назначэнне дня выбараў на сераду 12 чэрвеня — гэта не махлярствы экстрасенсаў ці астролагаў.

Э. КЕСАРЫЙСКІ,
Н. КУПРЫЙ,
кар. ТАСС.

Тайм-аўт

МАСТАЦКАЯ ГІМНАСТЫКА

На радзіме іспанскага мастака Сальвадора Далі завершаны міжнародны турнір па мастацкай гімнастыцы, у якім удзельнічалі спартсменкі 13 еўрапейскіх краін, у тым ліку Балгарыі, Іспаніі, Румыніі, Італіі.

Галоўныя ўзнагароды «ўзялі» нашы дзяўчаты. Першае месца ў мнагаборстве падзялілі мінчанкі Е. Шаматульская і іркуцянка О. Косціна (па 38,1 бала). На трэцім месцы таксама мінчанка Л. Лук'яненка (38,0). У фіналах Косціна перамагла ў практыкаванні са скакалкай і мячом, а Шаматульская была першай у практыкаванні з абручом і падзяліла першую ўзнагароду з іспанкай К. Паскуале ў кампазіцыі з булавамі.

ФУТБОЛ

Віктар Сокал забіў у матчы з «Дняпром» тры мячы — гэта вядома ўсім балельшчыкам мінскага «Дынама». Для тых, хто не сочыць за арыфметыкай чэмпіянату, нагадаем, што гэта другі «хек-трык» у цяперашнім першынстве. Першы атрымаўся ў Калыванава («Дынама» М) у гульні з «Пахтакорам».

І яшчэ. Каманды «Дынама» Мн і «Арарат» атрымалі першыя балы ў залік прызоў «Буйны лік» і «За волю да перамогі».

ТЭНІС

Ганна Смашнава, якая нарадзілася ў Мінску, а зараз жыве ў Ізраілі (апошнія восем месяцаў), стала чэмпіёнкай Францыі сярод дзяўчат. Чатырнаццацігадовая спартсменка, якую трэніруе галандскі трэнер Ханс Феліус, атрымала ў фінале перамогу ў аргенцінкі Інес Гарачатэгу — 2:6, 7:5, 6:1.

Кожны тэатральны калектыў мае ў сваім рэпертуары спектаклі, якія, аднойчы пастаўленыя, ніколі не старэюць, вызначаюць творчае крэда тэатра. Цікавасць да іх можа то згасаць, то ўзнаўляцца, але яна не знікае, таму што закладзена ў іх нешта вечнае, сталае, тое, што заўсёды цікава і тэатру, і гледачу.

Для Тэатра імя Якуба Коласа такім спектаклем стала народная камедыя «Несцерка» па п'есе В. Вольскага, прэм'ера якой адбылася 18 мая 1941 года. Аўтар выкарыстаў у п'есе багацце і асаблівасці беларускай народнай творчасці для раскрыцця сапраўды народных характараў. Пранізаны тонкім

Паўстагоддзя з Несцеркам

Тэатр

гумарам, поўны светлай паэтычнасці, вялікай любові да народа, спектакль карыстаўся вялікім поспехам у гледача. Лепшыя артысты тэатра таго часу былі заняты ў ім. Гэта А. Ільінскі, З. Канапелька, А. Шэлег, А. Трус, І. Матусевіч, Ц. Сяргейчык, С. Скальскі, Я. Глебаўская.

У чэрвені 1941 года тэатр выехаў на гастролі ў Петразаводск. А неўзабаве пачалася вайна. Эвакуацыя. Спачатку ў Свярдлоўск, а затым ва Уральск. Уся маёмасць была пагружана ў вагоны і адпраўлена ў Казахстан. Артысты марылі пачаць сезон з «Несцеркі», але як гэта зробіш без дэкарацый і касцюмаў? Якой жа вялікай была радасць калектыву, калі чыгуначнікі паведамілі, што на адрас тэатра прыбыў груз. У вагоне аказаліся дэкарацыі і касцюмы менавіта «Несцеркі». Гэта было шчаслівым наканаваннем лёсу.

І з таго часу вось ужо пяцьдзесят гадоў «Несцерка» — нязменна ў рэпертуары тэатра, адкрывае звычайна афішу, сезон, гастролі.

Няхітрая гісторыя аб тым, як Несцерка дапамог з'яднацца двум закаханым — Настачцы і Юрасю, не здолела б узвысіцца да вышынь сапраўднага мастацтва, калі б у ёй не адлюстравалася цудоўная душа беларускага народа, яго невычэрпны гумар, дабрыня і высакароднасць простых людзей.

Усе артысты тэатра ў розны час удзельнічалі ў гэтым спектаклі. Больш дваццаці гадоў выконваў ролю Несцеркі народны артыст СССР Ф. Шмакаў:

— Я сыграў у спектаклі некалькі роляў. Пачынаў з масоўкі, потым іграў Юрася, а ў спадчыну ад незабыўнага А. Ільінскага атрымаў галоўную ролю — Несцеркі. Летась выступіў у якасці рэжысёра ўзнаўлення гэтага спектакля. Можна сказаць, што ўсё маё творчае жыццё ў тэатры прайшло разам з «Несцеркам». У спектакля складаны лёс. Ён ледзь не спыніў існаванне на самым пачатку свайго сцэнічнага жыцця. Некалькі гадоў назад яго зноў знялі з рэпертуару, палічыўшы састарэлым і нецікавым гледачу. Але магу сказаць толькі адно — усюды: і ў родным Віцебску, і на гастролях спектакль заўсёды карыстаўся поспехам. Пасля леташніх гастроляў ў Мінску некаторыя нашы крытыкі пісалі, што спектакль не трэба было ўзнаўляць, што ён не сучасны і не мае нічога агульнага з беларускім фальклорам. На гэта скажу адно: «Несцерка» — гэта гісторыя нашага тэатра. Мы свядома ўзнавілі яго ў першапачатковым выглядзе і не памыліліся, таму што глядач і зараз галасуе за спектакль і моцнымі воплескамі, і шчырым смехам.

Цяпер галоўныя ролі выконвае новае пакаленне артыстаў. Гэта В. Салаўёў, С. Жукоўская, Т. Скварцова, Н. Аладка, В. Цвяткоў, А. Лабанок, Г. Лойка, Я. Сакольскі. А наогул у спектаклі занята ўся трупа тэатра.

У мінулым годзе дзякуючы спонсару — Віцебскаму аб'яднанаму авіяатраду грамадзянскай авіяцыі — тэатр узнавіў «Несцерку».

Т. ШПАКАВА.

г. Віцебск.

На здымках: сцэны са спектакля «Несцерка». У ролях Несцеркі — **В. Салаўёў,** пана — народны артыст Беларускай ССР **У. Куляшоў,** Юрася — **Я. Сакольскі,** Насці — **Н. Аладка,** Мальвіны — **Т. Скварцова.**

Фота С. КОХАНА.

МНОГАЕ МОЖА АБЛЯПІХА

Плады гэтай культуры — каштоўны харчовы і лячэбны прадукт. Вітамінаў і іншых біялагічна актыўных рэчываў у ёй у шэсць разоў больш, чым у пладах чорных парэчак, і ў пятнаццаць разоў больш, чым у апельсінах. З пладоў абляпіхі атрымліваюць выключна каштоўнае масла, багатае правітамінам А, вітамінам Е і іншымі біялагічна важнымі рэчывамі, якія папярэджваюць развіццё атэрасклерозу, ішэмічнай хваробы сэрца, садзейнічаюць лячэнню апёкаў, захворванняў страўніка.

Але пакуль што абляпіхавае масла з'яўляецца вострадэфіцытным прэпаратам, у асноўным з-за адсутнасці плантацый гэтай расліны ў абжытых раёнах і ў сувязі з працаёмкасцю збору пладоў.

Абляпіха — расліна двухдомная, на кожныя тры-чатыры жаночых асобіны неабходны адзін мужчынскі. Плады светла-аранжавага колеру, кісла-салодкія на смак. Яны як быццам бы аблепліваюць галіны, за што расліна і атрымала сваю назву. Абляпіха пачынае пладаносіць ужо на чацвёрты год і дасягае максімуму ўраджайнасці да дзесяці гадоў (а затым яна паступова спадае).

Выспяваюць плады ў верасні, але збіраць іх лепш пасля першых замаразкаў. Распаўсюджана ў асноўным на Усходзе, у Сярэдняй Азіі, на Алтаі, Каўказе і ў Прыбалтыцы. У апошнія гады стала шырока распаўсюджвацца ў сярэдняй паласе Расіі і ў многіх раёнах нашай рэспублікі.

Цяпер навукова-даследчыя інстытуты працуюць над селекцыяй і агратэхнікай новых сартоў. Так, Інстытутам садоўніцтва Поўначы ўведзена і раяніравана некалькі сартоў абляпіхі, сярод якіх «Навіны Алтая», які не мае калючак, што прыкметна аблягчае збор пладоў. У Ніжагародскім сельгасінстытуце выведзены сорт «Шчарбінка-1», які добра зарэкамендаваў сябе ва ўмовах Нечарназем'я.

Л. КАЦКЕВІЧ,
настаўнік.

г. Ваўкавыск.

ВАШ САД І АГАРОД

ПЕРАПІСКА З ЧЫТАЧАМІ

Пра палівы

Пачынаецца самы актыўны рост раслін. Як іх трэба паліваць, ці часта?
М. КУДЛАЧОЎ.
г. Барысаў.

Калі глеба змочана на глыбіню лапаты (да 30 см), палівы наогул не патрэбны. Яны могуць быць нават шкоднымі, бо ні адна культура не жадае «плаваць». Глебу лепш узрыхліць. Ля карэньчыкаў будзе дастаткова вільгаці, дробныя камячкі зямлі засцерагуць ад яе выпарэння і выветрывання.

Але калі стаіць сухое сонечнае надвор'е, глеба высушваецца. Яе трэба прывесці ў норму. Правіла такое: лепш увільгатніць меншую плошчу, але як найглыбей. Паліў пажадана рабіць вечарам, а раніцай абавязкова парыхліць.

Палівы можна сумяшчаць з падкормкай: вядро каравяку на 10 вёдраў вады, вядро курынага памёту на 200 літраў вады. Спачатку паліваюць чыстай падагрэтай на сонцы вадой, а затым ужо «кормяць». Гэта зручна рабіць па канаўках.

Пры добрым паліве расліны будуць інтэнсіўна развівацца тыдзень і больш.

Блыха на раслінах

Кожны год радыску з'ядаюць нейкія маленькія спрытныя насякомыя...
В. ГУЛЯЕВА.
г. Мінск.

Гэта крыжакветныя блохі. Яны шкодзяць не толькі радысцы. Усе расліны сямейства капусты могуць быць атакаваны гэтым вёрткім ворагам.

Выходзяць яны на «паляванне» рана вясной. Месца іх разбою — рознае пустазелле. І першае правіла агародніка — знішчыць пустазелле, пазбавіць абжор корму.

Дбайны догляд раслін змяншае шкоднае ўздзеянне блох. Сюды ўваходзяць і падкормкі каравяком, і палівы, і рыхленне. Дапамагае апыленне попелам. Рабіць гэта трэба раніцай.

Не выносяць блохі тытунёвага пылу (лепш разам з вапнай ці попелам). Такія апрацоўкі пажадана рабіць да трох разоў праз пяць дзён, пакуль расліны не акрэпнуць.

Многія дачнікі прыладзіліся адлоўліваць блох экранам з фанеры ці дошкі (нешта накшталт лапаты для зграбання снегу). Ніжні бок накрываецца клейкім саставам (можна нават вазелінам). Такой лапатай водзяць над маладымі пасадкамі радыскі. Блошкі ўзнімаюцца і прыліпаюць.

Брат кропу

У продажы з'явілася насенне фенхелю. Што гэта за расліна?
Б. РУБЦОВА.
г. Магілёў.

Фенхель — з сямейства араматычных. Ліст мае прыемны пах, на смак саладкаваты. Ён брат нашаму кропу.

З лісця рыхтуюць салату, гарніры, розныя прыправы. Карані ўжываюць у вараным выглядзе. Насенне фенхелю надае своеасаблівы смак кандытарскім вырабам, сокам, напіткам, нават нашай шаткаванай капусце.

Карані захоўваюць зімой у падвалах. Вясной іх зноў высаджваюць на градку (схема 50×50 см). У канцы верасня атрымліваюць зярняты.

Пры добрым укрыцці корань фенхелю можна пакідаць у зямлі.

Дапаможам памідорам

Памідоры ледзь жывыя ад холаду. А калі настане гарачыня (будзе ж і ў нас цёпла!) расліны загінуць...
Б. ГАТОЎСКІ.
г. Мінск.

Фінал можа быць і іншым, бо гэта расліна — жыццялюб. І ў вашым выпадку справу можна папраўіць. Па-першае, паліць цёплай (да 28 градусаў) вадой, падрыхліць. Па-другое, правесці падкормку па лісцях. Для гэтага ў вядры (10 літраў) растварыць (у грамах) аміячную салетру (25), хлорысты калій (50), суперфасфат (100), мікраэлементы — сернакіслы марганец (1), борную кіслату (3). У цёплай вадзе ўсе элементы час ад часу перамешваць, потым даць адстаяцца, зліць з асадку, працадзіць праз капронавую панчоху і апрыскваць.

У перыяд цвіцення гэтыя дозы павялічыць у два разы. Такім саставам можна палепшыць і стан агуркоў.

Памятайце, што памідоры могуць паспяхова развівацца з пасынкаў. На пашкоджанай расліне пакіньце два самыя дужыя — і вы будзеце з ураджаем.

Пятрушка і нітразаміны

У адной з падборак была парада наконт нарыхтоўкі пятрушкі і кропу на зіму. Раней і я так рабіла. Але вось прачытала ў «Советской торговле», што кроп для гэтага падыходзіць, а пятрушка — не, бо яе сокі разам з соллю ўтвараюць нітразаміны — рэчыва, якое выклікае пухліны.
Н. ПЯЧЭНКА.
г. Бабруйск.

Мы звязаліся з Беларускім навукова-даследчым санітарна-гігіенічным інстытутам.

Рэдакцыі растлумачылі, што звестак аб шкодным уздзеянні сокаў пятрушкі ў іх няма. «Мы рыхтуем пятрушку на зіму такім жа спосабам»,—быў адказ.

Нітразаміны літаральна акружаюць нас. Яны ў паветры, у вадзе, у ежы. Дык што ж, нам не дыхаць, не піць ваду, не есці?

Заўважым яшчэ, што пятрушку вельмі няблага і сушыць (гэта на той выпадак, калі нехта выразшыць, што беражлівага бог беражэ). Толькі трэба старацца даводзіць зялёнае лісце пятрушкі да кандыцыі не на сонцы, а на скразняку, лепш на гарышчы.

Матэрыялы выпуску падрыхтаваў да друку М. ЧАХОЎСКІ (тэл. 32-41-92).

ТЭЛЕБАЧАННЕ

11 чэрвеня

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі. Інфармацыйны выпуск.
8.45. Фестываль фільмаў і тэлепраграм, прысвечаны 50-годдзю пачатку Вялікай Айчыннай вайны. «Сведка». 1-я серыя.
10.05. «Любоў і гнеў Чарнагорыі». Дак. фльм.
10.15. «Нявеста з Поўначы». Мастацкі фільм.
16.30. Экран дзіцячага фільма. «Мішук».
17.35. «Пра Ксюшу і Камп'юшу», «Страчаная Галактыка». Мультфільмы.
18.00. Фестываль фільмаў і тэлепраграм, прысвечаны 50-годдзю пачатку Вялікай Айчыннай вайны. «Галасы памяці».
18.25. «Шляхі, якія мы выбіраем». Клічаўскі саўгас-тэхнікум.
18.50. Наш каментарый. Басата на папялішчы.
19.00. Панарама.
19.30. Чарнобыльскія званы. Праблемы перасялення з забруджаных раёнаў Беларусі.
20.10. Рынак. Белкаапсаюз: крок да новых эканамічных адносін.
20.45. Калыханка.
21.00. Х летняя Спартакіяда народаў СССР. Самба. Жанчыны.
21.35. Беларускі тэхналагічны інстытут імя С. М. Кірава. Тэленарыс.
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.05. Мастацкі фільм «Плач перапёлкі». 2-я серыя.
10.15. «Вам, ветэраны...» Фільм-канцэрт. Успамінае І. С. Казлоўскі.
11.00. Дзіцячая гадзіна (з урокам французскай мовы).
12.00. ТСН.
12.15. Актуальны рэпартаж.
12.30. «Лясныя казкі». Мультфільм.
13.00. Відэаблок «Народная творчасць».
15.00. ТСН.
15.15. «Сын». Мастацкі фільм. 2-я серыя.
16.25. Свет захопленых. «Аўта».
16.40. Дак. фільм «Вахтавікі».
17.00. Разам з чэмпіёнамі.
17.15. Дзіцячы музычны клуб.
18.00. «Інтэрдэтэктыў»: незалежная крыміналістычная экспертыза».
18.30. ТСН.
18.45. Кантакт-форум.
19.15. «Нэльсан Мандэла. Няма лёгкага шляху да свабоды».
19.50. Расія перад выбарамі: што абяцаюць прэтэндэнты?
21.00. Час.
21.40. Маст. фільм «Плач перапёлкі». 2-я серыя.
22.55. Музыка ў эфіры. Выбранае.
23.25. «Тагільская знаходка». Цыкл «Слова Андронікава».
0.30. ТСН.
0.50. «50×50». Музычнае тэлешоу.
2.25. Мастацкі фільм «Плач перапёлкі». 2-я серыя.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.20. Размінка для эрудытаў.
17.00. Грані. Мастацка-публіцыстычная праграма.
18.00. «Мы ўсе сучаснікі-людзі». Паэзія Н. Каржавіна.
18.45. Парламенцкі веснік Расіі.
19.00. «Выклік». Напярэдадні выбараў. Гаўрыіл Папоў —Анатоль Сабчак.
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Ключ да сусветнага рынку.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.40. На сесіі Вярхоўнага Савета СССР.
22.40. «Пара сенакосная».
23.00. Весткі.
23.15. «За мільён у цябе нічога не будзе». Мастацкі фільм (Францыя).

12 чэрвеня

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Фестываль фільмаў і тэлепраграм, прысвечаны 50-годдзю пачатку Вялікай Айчыннай вайны. «Сведка». 2-я серыя.
10.00. Ліра.
16.30. «Добры лес», «Тайна цацак», «Вер-не-вер». Мультфільмы.
17.15. «Мяцёлыч і Банцік». Спектакль тэатра лялек.
18.00. «Крымскі сезон». Дак. фільм.
18.30. Субяседнік. Ткачыха Талачынскай тэкстыльнай фабрыкі Н. С. Мішкарудная.
19.00. Панарама.
19.30. Наш каментарый. Расійскі выбар.
19.35. Процістаянне. Аэрапорт «Мінск-2»: як дзейнічае закон аб абароне спажывецкага рынку рэспублікі?
20.20. Ад сэрца да сэрца. Сустрэча з канадскімі бізнесменамі.
20.45. Калыханка.
21.00. «Мне далёка не ўсё роўна», «Захавальнік». Дак. фільмы.
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.05. Мастацкі фільм «Плач перапёлкі». 3-я серыя.
10.15. «Месца здарэння — Лёшкаў луг». Аб працэсе станаўлення індывідуальнай сялянскай гаспадаркі.
10.55. «Пявучая Расія». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
12.00. ТСН.
12.15. 2-я серыя мастацкага фільма «Пявучая Расія».
13.30. «Умка шукае сябра». Мультфільм.
13.40. Творчасць народаў свету.
14.10. «Я бачу гэты стэп заснежаным». Аб малавядомай старонцы гісторыі Сталінградскай бітвы.
15.00. ТСН.
15.15. «Здзяйсненне жаданняў». Сустрэча з маладымі сапістамі і галоўным дырыжорам мастацкім кіраўніком ДАВТа Саюза ССР А. Лазаравым.
16.45. Мастацкі фільм «Абаронца Сядоў».
17.30. «Але пад адною бядою згуртуецца наша Русь...» Аб адраджэнні маральнасці і культуры.
18.45. Канцэрт Дзяржаўнага ансамбля танца Сібіры.
19.50. Мастацкі фільм «Плач перапёлкі». 3-я серыя.
21.00. Час.
21.45. Мастацкі фільм «Раз на раз не прыходзіцца».
23.00. Кінапанарама.
0.30. ТСН.
0.50. Аперэта, аперэта. «Любоў і фантазія».
1.50. Мастацкі фільм «Плач перапёлкі». 3-я серыя.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.20. А. Караманаў. «Паэма перамогі».
17.00. Весткі.
17.05. «Мастак і смутны час». Прымаюць удзел В. Максімаў, А. Бітаў, Г. Дадамян, Л. Жухавіцкі.
17.50. «Мікіцкі хор». Музычны капуснік у тэатры М. Разоўскага.
19.00. Мультфільмы «Аранжавае горлачка», «Чароўная птушка».
19.30. Л. Бетховен. Сімфонія № 1.
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Х летняя Спартакіяда народаў СССР. Плаванне.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. «Ніць Арыядны». Дак. фільм.
22.00. Званы Расіі. Дабрачынны вечар артыстаў тэатра сатыры.
23.00. Весткі.
23.15. Працяг дабрачыннага вечара.
0.00. «Першае каханне». Мастацкі фільм.

РАДЫЁ

12 чэрвеня

Апошнія паведамленні: 5.00, 6.00, 8.00, 10.00, 12.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.00, 20.10, 22.00, 23.00.

7.00 — «Радыёфакт». Ранішняя інфармацыйная праграма. 8.15 — «НТР: навукова-тэхнічны радыёвеснік». 9.15 — «Мова — душа народа». Гутарка. 10.15 — для дзяцей. У. Ягоўдзік. «Па старонках вечнай кнігі». Беларускія легенды і паданні. 11.20 — «Беражонага і... рубель беражэ». Перадача 2-я. 11.40 — мелодыі беларускага экрана. 12.00 — радыёстанцыя «Саюз». 12.30 — «У абедзенны перапынак». Інфармацыйна-музычная праграма. 13.30 — «На хвалі часу». 14.10 — «Таварыш». Публіцыстычная праграма. 14.50 — «У Савеце Міністраў БССР. Урадавая прэс-служба паведамляе...». 15.30 — «За» і «супраць». Праблемна-публіцыстычная перадача. 16.15 — «Першыя сцяжынкі». 16.35 — «Вас запрашае камп'ютэр «МДС». 17.30 — «Нашы славутыя землякі». Нататкі пісьменніка А. Слесарэнкі. Перадача 1-я. 18.40 — «Ад нашага ўласнага карэспандэнта». 19.30 — «Парламенцкі дзённік».. 20.00 — вячэрняя казка. 20.10 — «Дзень нашага жыцця». На сесіі Вярхоўнага Савета БССР. 21.40 — «Наша радыёбібліятэка». Стары Улас. «Год беларуса». Кніга паэзіі і публіцыстыкі. 22.15 — гуманітарна-інфармацыйны канал радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная». 23.15 — радыёстанцыя «Юнацтва».

НАДВОР'Е

11 чэрвеня

	Усход	захад	даўжыня дня
Мінск	4.38	21.40	17.02;
Віцебск	4.19	21.38	17.19;
Магілёў	4,27	21.29	17.02;
Гомель	4.33	21.18	16.45;
Гродна	4.54	21.54	17.00;
Брэст	5.04	21.45	16.41.

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор'е. У заходніх і цэнтральных раёнах кароткачасовы дождж, месцамі навальніцы. Тэмпература паветра ў Гродна — 16—18, Мінску — 17—19, Брэсце і Віцебску— 18—20, Магілёве — 19—21, Гомелі — 20—22 градусы цяпла.

У наступныя двое сутак надвор'е палепшыцца. Тэмпература паветра ўначы 6—11, удзень — 18—23 градусы цяпла.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ
СЁННЯ Ў НУМАРЫ

Сесія: дзень за днём. Заметкі аглядальніка газеты.
«Курс на радыкальныя рэформы». Аб перадвыбарнай платформе Б. М. Ельцына.
Камерцыйныя навіны **«Прэм'ера на эканамічнай сцэне».**
«Закон неабходна паважаць». На пытанні рэдакцыі «Советской Белоруссии» адказвае сакратар ЦК КПБ, доктар юрыдычных навук В. Г. Ціхіня.
«Ці магчымы «вялікі скачок»?» Пункт гледжання эканаміста аб пераходзе да рынку.
Сустрэчы для вас. **«Спяшайцеся пабачыць».**
Рэпарцёр дыктуе ў нумар. **«Казіно ў Мінску?»**

Тыраж «Спортлато»

Вынікі 23-га тыражу латарэі «Спортлато».

«Шэсць з 45»
26 — 31 — 33 — 37 — 38 — 39

«Пяць з 36»
4 — 11 — 13 — 24 — 31

«Міласэрнасць»
4 — 6 — 11 — 27 — 30

(ТАСС).

Калектыў рэдакцыі «Звязды» выказвае шчырае спачуванне фотакарэспандэнту газеты Я. В. Пясецкаму з прычыны напаткаўшага яго вялікага гора — смерці БАЦЬКІ.

«МЕНСК»—АХВЯРА 1939-га?

Рэха публікацыі

Пасля артыкула А. Жураўскага **«Мабыць, лепш «Менеск»!»** («Звязда», 15 мая г. г.) у рэдакцыю пачалі прыходзіць водгукі, аўтары якіх вельмі эмацыянальна абмяркоўваюць нечаканую для многіх праблему назвы сталіцы рэспублікі.

Ніжэй змяшчаем тры найбольш характэрныя лісты.

У сваім артыкуле вядомы мовазнаўца спрабуе давесці, што назва нашай сталіцы змянілася з ранейшай формы **Менск** у цяперашняе афіцыйнае **Мінск** не пад польскім уплывам, а дзякуючы ўнутраным працэсам, якія праходзілі ў беларускай мове. У пацвярджэнне гэтага ён спасылаецца на Баркулабаўскую хроніку, дзе ўжыта назва **«Минскъ».** На яго думку, у рускай мове такая форма «з'явілася пад уплывам беларускай мовы, дзе Минскъ ...стала звычайнай назвай каля сярэдзіны XVII ст.»

Сапраўды, у Баркулабаўскай хроніцы форма **Минскъ** ужываецца пад 1590 годам. Аднак ва ўсіх пазнейшых запісах, да 1607 года ўключна, шэсць разоў, калі не памыляюся, фігуруе ранейшая назва **Менскъ.** Чамусьці назва **Минскъ** там больш не ўжываецца ні разу, што дазваляе скептычна паставіцца да думкі пра з'яўленне яе ў выніку заканамернасцяў развіцця беларускай мовы.

У XVII стагоддзі, асабліва ў другой яго палове, паступова ўзмацняецца працэс паланізацыі прывілеяваных пластоў грамадства Вялікага княства Літоўскага і выцясненне старабеларускай мовы з афіцыйнага ўжытку. На змену спрадвечным назвам гарадоў **Гародня, Навагрудак** з'яўляюцца ў дакументах паланізаваныя формы **Гродна, Навагрудак,** замест **Бярэсця—Брэст** (па аналогіі з Бжэсцем-Куяўскім у Польшчы), замест **Менск—Мінск** (па падабенству з Міньскам-Мазавецкім) і г. д. У канцы XVIII стагоддзя, калі беларускія землі былі захоплены царскай Расіяй, то рускія чыноўнікі проста сталі механічна перапісваць гэтыя апалячаныя тапонімы і прозвішчы на свой лад. Пры гэтым ці па недасведчанасці, ці па звычайнай тупасці яны нават не цікавіліся вымаўленнем некаторых спалучэнняў літар, і, напрыклад, польскае **io** (чытаецца як ё) механічна перапісвалася літарамі рускага алфавіту, таму з Liozno, Mіогу атрымлівалася **Лиозно, Миоры** (у процівагу мясцоваму Лёзна, Мёры). Былі захаваныя і такія назвы, як **Минск, Новогрудок, Гродно, Брест.** Аднак у народных гаворках спрадвечныя назвы захоўваліся. Зрэшты, не будзем занадта строга судзіць тагачасных чыноўнікаў: нават М. Ламаносаў пісаў пра «быстрых разумом Невтонов», чытаючы англійскае напісанне прозвішча Ньютан на больш знаёмы яму нямецкі лад. Такім жа чынам сталі чытаць некаторыя беларускія і польскія прозвішчы, у выніку чаго з'явіліся такія рускія напісанні, як **Заржецкий, Дзержинский, Свенторжецкий** ды іншыя. Але я да гэтага часу не магу зразумець, чаму ўсюды ў друку на ўсходнеславянскіх мовах падаюцца менавіта нямецкія назвы пагранічных паміж Польшчай і Германіяй рэк Одэр і Нэйсе, а не славянскія Одра і Ныса, як варта было б чакаць.

Аднак вернемся да назвы нашай сталіцы. Для пацвярджэння думкі аб тым што форма **Минскъ** у беларускай мове не «стала звычайнай назвай каля сярэдзіны XVII ст.», насуперак думцы А. Жураўскага, надзвычай каштоўным з'яўляецца сведчанне Паўла Шпілеўскага. Падарожнічаючы ў сярэдзіне XIX стагоддзя па Беларусі, П. Шпілеўскі адзначыў у сваіх нататках, што «...простонародье Минской губернии до сих пор называет Минск **Менском».** Як бачна, не паланізаванаму і не русіфікаванаму простаму люду нават тады форма **Мінск** была чужая, а што ж казаць пра XVII ці, тым больш, XVI стагоддзе? Па логіцы шаноўнага члена-карэспандэнта атрымліваецца, што жыхары Магілёўшчыны, нават жывучы амаль за 200 кіламетраў ад нашага горада, лепш і значна раней ведалі, як яму называцца, чым мясцовыя. А можа, яшчэ лепш, чым магілёўцы, гэта ведалі ў Маскве ці Кракаве? А калі сур'ёзна, то адзінкавы прэцэдэнт напісання назвы **Мінскъ** у той хроніцы, які не атрымаў развіцця ў больш позніх запісах, варта лічыць выпадковай памылкай перапісчыка ці ўсё-такі вынікам польскага ўплыву. Няма падстаў, каб выключаць пазнейшае **Мінск** з шэрагу такіх тапонімаў, як **Брэст, Гродна, Навагрудак,** што «маюць, несумненна, польскае паходжанне». У святле сведчання П. Шпілеўскага не здасца неверагодным дапусціць, што форма **Менск** ужывалася карэннымі жыхарамі і пазней, аж да нашаніўскага часу, калі яна перайшла і ў друк.

Аўтар артыкула «Мабыць, лепш «Менеск»?», відаць, занадта высокай думкі пра філалагічную дасведчанасць дэпутатаў даваеннага Вярхоўнага Савета, калі піша: «Толькі ў 1939 г. рашэннем Вярхоўнага Савета БССР форма Менск была заменена формай Мінск як адзіна ўжывальнай у беларускай народнай мове». Цікава, хто там быў такім глыбокім знаўцам беларускай народнай мовы? Можа, Л. Цанава, які ў той час таксама з'яўлялся дэпутатам? Наколькі я магу меркаваць па стэнаграфічнай справаздачы другой сесіі Вярхоўнага Савета БССР (ад 29 ліпеня 1939 г.) пытанне аб перайменаванні беларускай сталіцы не аргументавалася і не дыскутавалася, а было моўчкі і адзінагалосна зацверджана новае напісанне. Ды і неверагодна было б, каб тады, у часы палявання на «нацдэмаў» і функцыяніравання Курапатаў, хто-небудзь асмеліўся падаць голас супраць. І невыпадкова гэта перайменаванне адбылося менавіта тады. Нагадаем, што якраз у канцы 30-х гадоў некаторыя дужа паслужлівыя навукоўцы прапаноўвалі нават адмяніць у беларускай мове «аканне».

Ужыванне такіх іншамоўных, каланіяльных па сутнасці назваў гарадоў, як Мінск, Брэст, Навагрудак, Гродна, Іванава (замест спрадвечнага Янава) і іншых не мае аналогіі больш нідзе ў цывілізаваным свеце. Уявім, што ўкраінцы адзін са сваіх гарадоў называлі б не Львоў, а Лемберг (як было прынята ў часы Аўстра-Венгерскай імперыі), а кітайцы сваю сталіцу называлі б не Бэйцзін, а Пекін (як прынята называць у нас), або палякі замест Гданьска—Данцыг. Толькі ў нас, дзе можна кіраваць народам, зусім не ведаючы яго мовы, магчыма падобнае. Таму насуперак правілам беларускай мовы і распладзіліся такія «шэдэўры» чыноўніцка-манкуртаўскага эстэцтва, як Атраднае (атрад там стаяў, ці што?), Дзіўнае (у перакладзе на рускую «странное»), Сірэнеўка, Знаменка ды многія іншыя. Кожны паважаючы сябе народ, вяртаючы пасля летаргічнага сну родную мову і гістарычную памяць, вяртае і спрадвечныя назвы паселішчаў, тым больш сваёй сталіцы.

Э. ЗАЙКОЎСКІ,
кандыдат гістарычных навук.

ЗА НАШЫМІ ПЛЯЧЫМА— ГРУЗ СТАГОДДЗЯЎ

Змясціўшы артыкул Жураўскага «Мабыць, лепш «Менеск»?», «Звязда» звярнулася да нашых набалелых гістарычных клопатаў.

Сапраўды, **Менск** (спрошчанае ад **Менеск**) — гэта не чыясьці выдумка, а гістарычны факт. Улічым і тое, што **Менеск** ператварыўся ў **Менск—Мінск** не толькі дзякуючы моватворчым працэсам, але і пад уплывам знешніх акалічнасцей.

Апошнія даследаванні даюць падставу сцвярджаць, што **Менеск** утварыўся не ад назвы ракі Менка, а ад угра-фінскага **«мен»** — хлеб. Ёсць надзея, што і другая частка слова — **«еск»** (эск) хутка будзе растлумачана. Таму прапанову Жураўскага лічу слушнай — Менеск — гэта тое слова, якое будзе вартым назвы сталіцы.

А як павінна гучаць поўная назва нашай рэспублікі? Ці толькі слова «Беларусь» можа прысутнічаць у ёй? Вядома ж, што яшчэ ў XVI — XVII стагоддзях нашы прадзеды называлі сваю айчыну Вялікае княства Літоўскае — Літва. Сёння гэта ўспрымаецца дзіўна: гучала старажытнабеларуская мова, усе дзяржаўныя пасады займалі беларусы — і раптам такая назва. Але ж і самі нашы продкі насілі іншую назву (спачатку — русіны, затым — ліцвіны). Нашы кроўныя браты — літоўцы, латышы — дагэтуль завуць беларусаў «балта-русе», «балт-крэў».

Ужо даказана, што назва «Літва» ўзнікла на тэрыторыі Беларусі, як і сама дзяржава — Вялікае княства Літоўскае, Жамойцкае і Рускае. Дык ці правільна з гістарычнага пункту гледжання будзе называць нашу рэспубліку толькі Беларуссю? Разумею, для многіх мая прапанова здасца дзіўнай і нечаканай, але я лічу, што поруч з цяперашнім найменнем «Беларусь» у афіцыйнай назве павінна прысутнічаць і гістарычная, якая б указвала на векавыя традыцыі і карані нашай дзяржаўнасці. Пра варыянты можна спрачацца, але, на маю думку, такія вызначэнні рэспублікі, як «вялікалітоўская», або «балта-славянская», або «балцкая», — як найлепш указвалі б на тое, што за нашымі плячамі — вялікая і слаўная гісторыя.

П. ПАЛЯКОЎ.

г. Магілёў.

НЯХАЙ МІНСК ЗАСТАНЕЦЦА МІНСКАМ

Вяртанне гарадам і вёскам іх гістарычных назваў — справа добрая. Але ці трэба аднаўляць найменні, якія былі зменены не валюнтарысцкімі рашэннямі, а самім часам, паволі і паслядоўна? З сумам я даведаўся, што ў Вярхоўным Савеце збіраюцца абмяркоўваць пытанне аб перайменаванні нашай сталіцы. Вось і мовазнаўца А. Жураўскі ў сваім артыкуле ў «Звяздзе» ці то жартам, ці то ўсур'ёз зазначае: «Мабыць, лепш «Менеск»?»

У нашай вёсцы ўсе здзіўляюцца гэтаму артыкулу. Ніколі і ніхто ў нас не называў Мінск неяк па-іншаму, і нам будзе вельмі непрыемна, калі адбудзецца такое перайменаванне.

А. ЛАГУН.

в. Казловічы,
Слуцкага раёна.

Галоўны рэдактар У. Б. НАРКЕВІЧ.

НАШ АДРАС
220041, гор. Мінск, Ленінскі праспект, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52; 32-41-92, рэкламы і аб'яў — 32-35-91, навін — 32-60-13.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні неабавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Тыраж 102.822.
Індэкс 63850.
Зак. № 112.

Выходзіць 250 разоў на год.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12